

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

Actieplan

Groei van biologische productie en consumptie

Biologische landbouw kan in Nederland een belangrijke rol spelen in de transitie naar een duurzame en toekomstbestendige landbouw. Met dit actieplan zetten we als Rijksoverheid de ambitie neer om biologische productie en consumptie fors te laten groeien. De acties zijn een vertrekpunt om samen met ketenpartijen aan de slag te gaan.

15% biologisch landbouwareaal in 2030

- Gezondere bodem
- Schoner water
- Minder emissies
- Meer biodiversiteit
- Beter voor dierenwelzijn

Meer biologische productie

Behouden en uitbreiden van productie

Inzet van de keten

Toegang tot geschikte en betaalbare grond

Meer kennis en innovatie

Onderzoek

Van elkaar leren

Blijven innoveren

Meer biologische consumptie en een grotere afzetmarkt

Biologische producten worden bekender

Groter aanbod in meer verkoopkanalen

Betere prijs voor boer en consument

Reflectie op het

Actieplan voor groei biologische productie en consumptie

Inhoudsopgave

Leeswijzer	3
1. Samenvattingen per hoofdthema	4
1.1 Meer biologische consumptie en een grotere afzetmarkt	4
1.2 Meer biologische productie	5
1.3 Meer kennis en innovatie	5
1.4 Uitvoering actieplan	6
2. Meer biologische consumptie en een grotere afzetmarkt	7
2.1 Bekendheid van biologische producten en het Europese keurmerk	7
2.2 Het vergroten van de afzet	13
2.3 De prijs van biologische producten	16
3. Meer biologische productie	22
3.1 Omschakelen naar biologische productie	22
3.2 Voortzetten van bestaande biologische productie	25
3.3 Medewerking en inzet van de keten	27
3.4 Toegang tot geschikte en betaalbare grond	29
3.5 Onderscheidend blijven op duurzaamheid	31
4. Meer kennis en innovatie	34
4.1 Kennisagenda Biologisch	34
4.2 Kennisontwikkeling	36
4.3 Kennisverspreiding en onderwijs	38
4.4 Innovatie	39
5. Uitvoering actieplan	42
5.1 Over de uitvoering	42
5.2 Over het actieplan	44
6. Reacties uit de sociale media	47
6.1 Via linkedin	47
6.2 Via Twitter	50
6.3 Via de chat op de Biokennisweek	52
7. Bijlagen	55
7.1 De ideeënlijst per hoofdthema	55
7.2 Clustering van reacties per hoofdthema	58
7.3 Deelname per stakeholdergroep	62

Leeswijzer

Voor je ligt het reflectieverslag op het actieplan groei van biologische productie en consumptie dat het ministerie van LNV in 2022 heeft opgesteld, mede op basis van de (online) stakeholderconsultatie met circa 400 stakeholders. In dit verslag vind je per actielijn de samenvattingen en integrale inbreng van alle reacties die zijn binnengekomen (via het online portaal, via de interactiemogelijkheden tijdens de Biokennisweek en via de LinkedIn-berichten).

Het Ministerie van LNV vindt het belangrijk om de (continue) dialoog over de vaststellen van de ambitie, het opstellen en uitvoeren van het actieplan in (open) overleg en met betrokkenheid van alle stakeholders te doen. Alleen op die manier gaat het lukken om de ambitie samen te realiseren.

Globale observaties

Het actieplan is over het algemeen zeer positief ontvangen door alle stakeholders die betrokken zijn geweest bij de reflectie op het actieplan. Opmerkingen variëren van “fijn dat er nu een actieplan is”, “Goed dat Biologisch nu eens de aandacht krijgt die het verdient” tot “blij met het open proces om met alle stakeholders te hebben samengewerkt om dit te realiseren”.

We zien dat de inhoudelijke reacties constructief zijn en vooral gericht zijn op het (verder) concretiseren en aanscherpen van de gekozen richtingen uit het actieplan. De onderwerpen die veel in reacties worden genoemd, in aflopende volgorde, zijn onder meer:

1	Samenwerking in de keten bevorderen
2	Bewustzijn: bio positief, gangbaar negatief
3	Bekendheid en herkenbaarheid door keurmerk
4	Onderzoek gedrag consument en leverancier
5	Duurzame verdienmodellen
6	Focus op prijs vs. duurzaamheid
7	Koplopers inzetten en belonen
8	Bredere focus
9	Marktontwikkeling
10	De rol van LNV

De belangrijkste conclusie die hieruit kan worden getrokken, is dat de belanghebbenden concreet aan de slag willen met de verschillende acties die gericht zijn op het “stimuleren” van datgene dat nodig is om de markt voor biologische producten te ontwikkelen. Men is duidelijk over waar te beginnen: bij de vraagkant, bij consumenten. Creëer en stimuleer vraag, dan volgt het aanbod.

Juist op dit punt zien de belanghebbenden graag een faciliterende en regisserende rol weggelegd voor het Ministerie van LNV om, gebruikmakend van alle kennis, kunde en daadkracht in de keten de actieplannen, vooral samen te realiseren. Het ministerie moet het vooral niet zelf gaan doen. Veel stakeholders hebben hun kennis, hulp en kapitaalkracht aangeboden.

In het reflectieverslag zijn per actielijn alle reacties geclusterd, geduid en vervolgens op hoofdlijnen samengevat. Naast de samenvattingen vind je in iedere actielijn ook alle integrale opmerkingen.

1. Samenvattingen per hoofdthema

1.1 Meer biologische consumptie en een grotere afzetmarkt

Bewustzijn: biopositief, gangbaar negatief

Er zijn meerdere goede punten aan de actielijn 'meer biologische consumptie en een grotere afzetmarkt'. Een daarvan is de plaats in het plan, namelijk vooraan. Het vraagt durf van de overheid om zich herover uit te spreken.

Het begint met het stimuleren van de vraag, waarbij bekendheid en bewustzijn onmisbaar zijn. Bewustzijn is belangrijk op alle niveaus, te beginnen bij de educatie aan kinderen. Draag de positief onderscheidende punten uit en wees transparant over de negatieve invloed van gangbare producten.

Bekendheid en herkenbaarheid door keurmerk

De herkenbaarheid van biologische producten in de supermarkt is voor een consument op dit moment te onduidelijk. Er bestaan meerdere keurmerken en op basis van een keurmerk kan de consument niet voldoende afleiden wat meerwaarde is van het biologische product. Dat wordt nog lastiger voor de consument wanneer er sprake is van verwerkte biologische producten. Er is behoefte aan een eenduidig Europees keurmerk.

Focus op prijs vs. duurzaamheid

Prijs wordt als een van de belangrijkste, zo niet de belangrijkste factor genoemd in de transitie naar biologisch. Het prijsverschil met gangbaar is vooralsnog te groot. Het is onvoldoende duidelijk hoe dit verschil kan worden verkleind, zodat de consument bewust voor biologisch gaat kiezen. Er worden verschillende opties genoemd, zoals btw, subsidies, schaalvergroting van biologisch landbouw, belastingen van vervuilende productie of producten. De consument informeren waarom de prijs hoog is, leidt niet tot een aanpassing van het consumentengedrag richting biologisch.

Bovendien moet de betaalbaarheid van biologisch een lange termijn karakter hebben om de transitie mogelijk te kunnen maken.

Onderzoek gedrag consument en leverancier

De groei van biologische productie is een afgeleide van de toenemende vraag van de consument. Dus stimuleer eerst de vraag en schaal vervolgens de productie op. Dat is de overtuiging van veel deelnemers. In vergelijking met andere landen vindt men de nadruk in Nederland te veel liggen op het promoten van productie. De constatering is echter dat consumentengedrag lastig is te beïnvloeden en vanuit eigen beweging zal er nauwelijks iets tot weinig gebeuren. Daarom vindt men het belangrijk om eerst te onderzoeken welke aanpak effectief is voor gedragsverandering van zowel consument als aanbieder.

Samenwerking in de keten bevorderen

Wil je vaart maken, dan moet je je richten op een ketenbrede aanpak. Niet alleen de eindconsument in de winkel is verantwoordelijk voor een groter vraag. Er zijn tal van belanghebbenden in de keten die mee kunnen doen in de transitie naar biologisch. Denk bevoorreed aan elke overheidskantine, van lagere school tot aan ministeries, bedrijfsrestaurants, het leger, restaurants.

Om de prijs voor biologisch aantrekkelijk te maken is samenwerking in de keten essentieel. Met name de operationele kosten in de teelt en logistiek kunnen lager worden door een betere afstemming in de keten en innovatie op efficiency.

1.2 Meer biologische productie

Samenwerking in de keten bevorderen

Wanneer er wordt gesproken van ketensamenwerking in combinatie met meer biologische productie dan heeft men vaak een gebiedsgerichte aanpak op lokaal of regionaal niveau voor ogen. Dat is het niveau waar de overleggen met betrekking tot de afzetkanalen moeten plaatsvinden. Een bioregio is een sterk concept waar iedere belanghebbende in de keten iets mee kan. Een belangrijke voorwaarde is dat lokale producten boven import van bioproducten wordt geplaatst.

Samenwerking in de keten kan ook sectorbreed, waarbij groter bedrijven elkaar enthousiasmeren een duurzame koers te gaan varen.

Samenwerken in de keten betekent ook het beschikbaar stellen en delen van kennis en innovaties. De factor arbeid zal schaars worden. Op basis van nieuwe technologieën kan er toch kosteneffectief worden gewerkt. Op basis van feedback uit de keten kunnen passende plantenrassen worden ontwikkeld in fieldlabs, specifiek gericht op biologisch.

Duurzame verdienmodellen

Een goede werking van keten is essentieel voor een gelijkwaardige beloning in de keten en resulteert in een gewenste groei van biologische productie. Een toenemend volume van de vraag schept ruimte voor duurzame verdienmodellen, met de kanttekening dat zolang het verdienmodel en gebruiksgemak in de retail van gangbare producten beter is, een verdere marktontwikkeling moeizaam zal verlopen.

Onderzoek naar duurzame en eerlijke verdienmodellen in de keten kan hieraan richting geven.

Koplopers inzetten en belonen

Het blijven ontwikkelen is een belangrijke voorwaarde voor de transitie naar biologisch. Koplopers spelen daarin een belangrijke rol en zij moeten hierin worden gefaciliteerd. Enerzijds met subsidieregelingen voor een beter continuïteit. Anderzijds met onderzoeksgelden om koploper te blijven.

Daarnaast kunnen boeren worden betaald om hun kennis en ervaring over te dragen aan andere agrariërs.

1.3 Meer kennis en innovatie

Kennisontwikkeling en -deling boeren onderling

Faciliteer dat boeren onderling (van peer-to-peer in een praktijkgerichte intervisie-achtige opzet) hun kennis en ervaringen kunnen delen: wat werkt en wat niet.

Start daarbij bij de vragen die de boeren zelf stellen en voorkom (in eerste instantie) dat de dialoog (te) wetenschappelijk wordt: gaat echt om peer-to-peer kennisdeling tussen boeren onderling in hun eigen taal.

Daarna kan een wetenschappelijke toets eraan worden toegevoegd om e.e.a. te waarborgen.

Bekijk ook in hoeverre boeren van verschillende biologische boerderijen van elkaar kunnen leren en eventueel ook over sectoren heen: m.a.w. Meer peer-to-peer delen van praktische kennis en ervaring.

Onderwijs kinderen

Zorg dat er in de basis bij jongeren (via basisonderwijs) meer educatie (zowel in les als in praktijk: schooltuinen) komt over waar 'ons' voedsel vandaan komt en waarom biologisch goed is. Maak biologisch bij alle agrarische opleidingen op alle niveaus belangrijker door het een eigen plek te

geven naast de gangbare onderwerpen.

Duurzame verdienmodellen

Bedenk hoe biologische boeren kunnen worden geholpen om hun biologische bedrijf rendabeler te maken door bij te dragen aan hun verdienmodel: onder meer door de inbreng van hun kennis te financieel waarderen als bijdrage aan onderzoek (zonder extra belastende administratie) en/of door innovaties toegankelijker te maken.

Bekijken vanuit een bredere focus

Maak van Biologisch geen losstaand onderwerp, zowel op gebied van onderzoek, afval, grondgebruik en innovatie. Kijk breder (binnen landbouw, maar ook socio-economisch) om biologisch als logisch onderdeel van een groter geheel te laten bijdragen.

Echte innovatie

Faciliteer baanbrekende innovatie om Biologisch 'echt' op de kaart te zetten. Stapje voor stapje is niet altijd (snel) genoeg. Bied ook extra financiële middelen om innovatie voor bio-boeren mogelijk te maken.

1.4 Uitvoering actieplan

Bredere focus

Maak biologisch onderdeel van duurzame landbouw en kijk niet alleen naar de opbrengsten, maar neem ook de circulariteit van meststoffen mee om de kringloop te sluiten. Door te verbreden kun je meer biologische groei realiseren dan door erop te focussen. Als gangbaar voldoet aan de vereisten van biologisch, in hoeverre draagt dat ook bij aan een verbreding?

Bewustzijn

Bio positief, gangbaar negatief. Bekijk het meerdere kanten die, zowel versterken biologisch als (deels) ontmoedigen van gangbaar, maar verlies het grotere plaatje uit het oog, namelijk dat er wel voldoende voedsel beschikbaar moet zijn. M.a.w. biologisch moet niet ten koste van alles. Besteed aandacht aan het eerlijke verhaal, want aan biologisch kleven ook nadelen. Benoem die ook.

Samenwerking in de keten bevorderen

Maak gebruik van bestaande netwerken (voor gangbaar) maar let wel op belangen. Indien nodig introduceer nieuwe netwerklijnen om het open gesprek te bespoedigen.

Rol van LNV

Pak regierol binnen (LNV met andere aandachtsgebieden) en extern (met alle stakeholders). Denk ook meer in mogelijkheden dan beperkingen: Veel goede voornemens verdampen, vertragen of verzanden in vermeende belemmeringen rondom staatssteun en of aanbestedingsverplichtingen. Draai het eens om.

2. Meer biologische consumptie en een grotere afzetmarkt

2.1 Bekendheid van biologische producten en het Europese keurmerk

Meer biologische consumptie en een grotere afzetmarkt (H2)

Bekendheid van biologische producten en het Europese keurmerk (2.1)

Toelichting

Het werken aan bekendheid en bewustzijn vraagt om blijvende aandacht. Het is belangrijk dat consumenten het onderscheid kunnen maken tussen biologische en niet-biologische producten en de betekenis ervan. Het moet tastbaarder worden dat de keuze voor biologisch een duurzame keuze is.

1. Deze actie bevat drie vragen.
2. Klik rechts op een vraag, typ jouw antwoord in het invoervenster en verstuur het met POST. Wil je reageren op anderen? Selecteer een antwoord en klik op RESPOND. Geef jouw reactie en klik op vervolgens POST.
3. Klik op de volgende vraag (scroll naar beneden) om verder te gaan.
4. Klik links op de slides of gebruik de navigatiepijlen om naar de andere acties te gaan.

VRAAG 1: Wat vind je goed aan deze actielijn?

- Goed vertrek punt eindelijk. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Doelgericht voor een belangrijke, maar moeilijke stap voor de samenleving (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Bekendheid en imago gaan hand in hand, daarom is het goed dat er ook aandacht is voor het aanpakken van de verpakking van bio producten die veel imago schade oplevert (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
 - Mee eens. Biologische groenten en fruit worden verpakt in plastic terwijl plastic verpakkingen een slecht imago hebben en vermeden worden (Consument)
 - Meer biologische consumptie moet vooroplopen t.o.v. de productie. Daarmee wordt biologische productie op een positieve manier beïnvloed zonder steun van de overheid (Boer (biologisch))
 - Meer vraag creëren is zeer belangrijk (Boer (biologisch))
 - Bij de bio eieren is de afzet gaan stagneren door de veel te hoge prijs die de retail vraagt voor de consument, dit ontstaat door de ongehoorde hoge marge die men er van neemt !!!!!!! (Boer (biologisch))
 - Bekendheid is de basis (Boer (biologisch))
 - Een grotere vraag naar smaakvolle biologische producten gaat het uiteindelijk bepalen of dit plan beter is dan alle voorgaande acties, die tot 4% aandeel hebben geleid (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Bekendheid van biologisch en waar het voor staat is een essentieel onderdeel van bewustwording van de consument en een noodzakelijk onderdeel van transitie. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Mee eens, er moet structureel meer geld beschikbaar gemaakt gaan worden om biologisch betere bekendheid te gaan geven. (Boer (biologisch))

- Complimenten voor alle betrokkenen bij het schrijven van dit plan en het initiatief vooraf voor deze participatierondes. Erg goed gedaan. Naar mijn mening is het plan goed. Mijn zorg blijft wel dat consumenten moeilijker om te schakelen zijn dan boeren, al helemaal in de huidige tijd van hoge inflatie. Om resultaat te boeken is de deelname van de supermarkten en Out of Home ketens een voorwaarde. Daar kan niet genoeg tijd aan besteed worden. Consumentengedrag is nu eenmaal moeilijk te veranderen. Met behulp van de supermarkten en Out of Home is het wel mogelijk. (Onderwijs)
 - Een eerste aanzet is gemaakt nu de koppeling naar commercie. Alle partijen in de keten hierin betrekken en een masterplan ontwikkelen. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Het plan besteedt eindelijk een beetje aandacht aan de pacht kwestie. De grondeigenaren behoeven een aparte categorie en het beschikbaar maken van grond heeft meer aandacht. Daarbij moet de maatschappelijke opgave bij de consument blijven, zodat een redelijke pachtopbrengst gegarandeerd blijft - anders is het voor geen enkele particulier interessant om aan een biologische boer te verpachten (Financier)
 - Grondprijzen zijn in Nederland veel te hoog. Dit dwingt de boer tot het mishandelen van zijn bodem om nog enigszins rendement te behalen. (Boer (biologisch))
 - Belangrijk om ook te investeren in de samenwerking tussen TBO's en biologische boeren, langjarige pacht mogelijk maken, aanbestedingsregels zouden niet in de weg mogen staan. (Overheid)
- Dit lijkt de P van Promotie van de 4 of 6 P's van de marketingmix die we nodig hebben voor de positionering van het Product Biologisch voedsel. Zeer belangrijk. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Groei van 4 naar 15% vraagt om een ketenbrede en gebiedsgerichte aanpak. Kijk hierbij ook naar de landen zoals Oostenrijk en Zweden die al 15% aandeel hebben in biologische afzet. Biedt marktperspectief door consumentenbehoeften goed in kaart te brengen en te communiceren. Gebruik label als "On the way to planetproof" om zichtbaarheid te vergroten en meerwaarde te creëren. (Overheid)
 - Helemaal mee eens (Boer (biologisch))
 - Hou in de gebiedsgerichte aanpak daarom ruimte om aan oplossingen te werken met de biologische boeren in het gebied. Bio-bottom-up. (Overheid)
- De enige manier om tot een gezonde groei te komen is het vergroten van de consumptie van het biologisch product. Dit is een onderdeel daarvan (Boer (biologisch))
 - Heel erg eens (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Meer biologische consumptie moet vooroplopen t.o.v. de productie. Daarmee wordt biologische productie op een positieve manier beïnvloed zonder steun van de overheid (Boer (biologisch))
- Biologisch is meer duurzaam en markt stimulering is nodig om de 'taart' groter te maken. Geef ook aandacht aan; 'biologisch is lekkerder, gezonder, veiliger (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Kunnen we ons dan eerst focussen op een aantal succesvolle cases, naar reeds bestaande voorbeelden in bijv. buitenlandse markten (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Biologisch en biodynamisch werken is de toekomst voor een gezonde leefomgeving. Eindelijk is daar nu vanuit de regering ook aandacht voor. (Consument)
 - Belangrijker dan het promoten en bekendheid geven aan de voordelen van biologische producten, vind ik het bekendheid geven en bewustwording over de negatieve effecten van de niet-biologische producten. Ik vind dat dit in het rapport ontbreekt. Er zijn negatieve effecten van niet-biologische producten en productiemethoden op je eigen gezondheid, op waterkwaliteit, op natuur, op klimaat. (Consument)

- Niet alleen praten over de negatieve effecten van pesticiden en kunstmest maar ook het belasten/heffingen op het gebruik daarvan. Deze gelden gebruiken voor het verlagen van de prijs van biologische producten. (Boer (biologisch))
- Groei van biologische productie moet altijd het gevolg zijn van een toenemende vraag vanuit de consument. Dus eerst vraag creëren en vervolgens productie opschalen. Hierdoor blijft de groei goede tred houden met de marktvraag en daarmee ook een goed verdienmodel voor alle schakels in de keten. (Brancheorganisatie)
- Heel belangrijk om dit breed onder de aandacht te brengen, te stimuleren en zelf een voorbeeldfunctie te nemen door het aanbieden van biologisch product in bijvoorbeeld bedrijfsrestaurant (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Heel goed, zeker belangrijk! Het vergt bovendien dat overheden de moed hebben om uit te spreken dat een biologische productiewijze nodig is voor het realiseren van de natuur- en milieudoelen en beter is voor de gezondheid dan bespoten producten. (NGO)
- De term 'biologisch', als onderscheidend voor zowel landbouwkundig als gezonder, is mijns inziens onjuist! Alle landbouwkundige processen, ook die met chemische inputs, gedragen zich volgens biologische/ biosynthetische processen. Er is geen overtuigend bewijs dat de voedingswaarde of voedselveiligheid van een 'biologisch' product beter is. Mijn motivatie om zonder chemische-synthetische ondersteuning te telen is puur om reden van het milieu! Ik vind dat het begrip 'biologisch' vervangen zou moeten worden voor de term ekologisch. Voor consumenten is het ook veel duidelijker dat zij, door het gebruiken van producten uit ekologischer teelt, de negatieve milieu impact van de gangbare landbouw verkleinen. Omdat al zo lang volop op het begrip 'biologisch' is ingezet, vrees ik echter dat een heroverweging en de introductie van ekologisch niet helaas niet zal plaatsvinden. (Boer (biologisch))
- Er zijn meerdere goede punten m.b.t. deze actielijn. Zoals de plek in het plan, namelijk vooraan. En hiermee impliciet de erkenning dat wanneer er voldoende vraag naar bio producten is, de productie al snel zal volgen. Uitdaging is de vraag bij de consument te stimuleren. Bekendheid en bewustzijn zijn hierbij onmisbaar. Bewustzijn van wat; dat is dan al snel de volgende vraag. Dit zal sterk verschillen en kan zijn bewustzijn van de 4 principes achter biologisch, via wat certificering in houdt, naar 1 of 2 zaken die juist een individuele consument van belang vindt. Om dit voor elkaar te krijgen, zijn iig regie, kennis, afstemming en de mogelijkheid (waaronder middelen) om gerichte acties uit te voeren, nodig. (Brancheorganisatie)
- Complimenten, het plan ziet er goed en degelijk uit. Bekendheid, maar ook wat het representeert: effecten. (Onderzoek, kennis en advies)
- Het is belangrijk dat de consument de waarde van de biologische producten begrijpt. Daarnaast dient het ook makkelijk herkenbaar te zijn in het schap. Zo wordt het voor de consument makkelijk gemaakt zijn/haar gedrag aan te passen. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Het schijnt nog niet door te dringen tot beleidsmakers dat biologisch op dit moment razendsnel wordt ingehaald door andere duurzame productieketens binnen de niet biologische sectoren, Wat overblijft zijn de dure bio certificering en een relatief lage prijs voor producenten kortom Bio is allang geen voorloper meer en moet zich dus ook niet het alleenrecht voorbehouden op duurzame klimaatvriendelijke productie. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Prijs wordt een probleem voor de Out of home sector. Dat is deels terecht en deels gevolg van misperceptie en niet slimme toepassing. Daar kan voorlichting en beïnvloeding een grote rol in spelen. Zie Deens voorbeeldmodel. (NGO)
- Wat me stoort is dat het alleen over biologisch gaat. Er zijn ook andere vormen van duurzame landbouw. Waar het om gaat is het besef dat je door duurzaam te kopen minder gif binnen krijgt en bijdraagt aan klimaat, bodem en landschap. Daarnaast is prijs zeker ook

belangrijk aandachtspunt. In supermarkten lijkt aanbod aan biologisch gekelderd sinds hogere energieprijzen c.q. Lager besteedbaar inkomen. (Onderzoek, kennis en advies)

- Als consument zou ik graag willen zien op welke aspecten een product beter of slechter scoort, via een grafische monitor en voor alle producten (biologisch, duurzaam of gangbaar). Uit die weergave zou ik dan als consument beter begrijpen waarom iets (veel) duurder is. Kan zo'n indicator ontwikkeld worden? Deze vraag heeft ook te maken omdat ik nog steeds niet snap waarom het ene bio. Product veel duurder is dan gangbaar, en het andere product maar nauwelijks duurder. (Consument)

VRAAG 2: Welke tips heb je om de uitvoering van deze actielijn te verbeteren?

- Dit zijn 2 onderwerpen. Het Europese keurmerk is nog steeds zeer weinig bekend, en wordt ook dwars gezeten door het veel bekendere EKO-keurmerk. Confronteer Bionext met dit probleem en maak goede afspraken over terughoudendheid met het EKO-logo. (Boer (biologisch))
 - Open dagen organiseren. Onderwijs module voedsel en biologische landbouw geven. Landbouwonderwijs biologische landbouw als basis nemen. (Boer (biologisch))
 - Lobby van kunstmest en chemische industrie uitschakelen (Boer (biologisch))
 - Ik probeer de verschillende keurmerken bij te houden maar dat is lastig. Er zijn er veel en dat verwacht de consument. Sommige, zoals Beter leven 1 ster en Beter leven 1 ster, zijn onaanvaardbaar en zouden moeten verdwijnen. Mijn suggestie zou zijn dat de overheid de minimumeisen voor niet-wettelijk keurmerken stelt en informatie deelt op scholen, op tv, in kranten, op de radio, op social media, over de aanvaardbare keurmerken en de verschillen daartussen, met de nadruk op het Europese Bio-merk. (Consument)
- Laat supermarkten het logo duidelijker positioneren in de winkel. Vervolgens via overheid campagnes uitleg geven over de inhoud van het logo. Waar staat het voor! (Boer (biologisch))
 - Willen we het breed wegzetten moeten we gaan kijken naar alle kosten die in de keten gemaakt worden. Op dit moment gaan we boeren uitkopen en wat zouden ze kunnen betekenen in de bio sector/teelt (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Een helder / transparant (Europees) keurmerk is noodzakelijk maar gaat het verschil niet maken in de weg van 4 naar 15 %. Het verschil moeten we gaan maken met meer innoverend, betaalbaar, kwalitatief aanbod. Dat moet het nieuwe normaal gaan worden. Geruststellend als dat op een goede wijze wordt gemonitord (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Geef aandacht dat biologisch; lekkerder/gezonder en veiliger is (geen schadelijke stoffen). Ouders kopen zonder blikken of blozen biologische kindervoeding, datzelfde wil je ook creëren voor alle biologische voeding. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- De consument niet laten kiezen tussen goedkoop en duurder (wat niet klopt). De eerlijke prijs in de winkel laten zien en de boodschap over biologisch versus producten waarbij chemisch synthetische gifmiddelen zijn gebruikt. Een consument die weet hoeveel middelen een rozijn bevat, kiest daar niet voor als het transparant wordt gemaakt. (Consument)
 - Inzicht in keurmerken gaat het verschil niet maken in de keuze van consumenten om biologische producten te kopen (of niet). Het gaat om prijs, prijs en prijs. Wat betreft prijs zou de nadruk moeten liggen op het duurder maken van niet-biologisch (de schade in de prijs opnemen) en niet goedkoper maken van biologisch (Consument)
 - Meer voorlichting over gevolgen gebruik pesticiden en kunstmest (Boer (biologisch))

- Meer educatie op alle niveaus! Begin bij het onderwijs aan onze kinderen, zij leren nu niets of veel te weinig over voeding, teeltwijzen terwijl er zo veel moois en interessante zaken te vertellen en leren zijn - hier moet de basis worden gelegd! (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Module voeding en biologische landbouw. Elke basisschool een biologische schooltuin van groep 6 (Boer (biologisch))
- Draag de positief onderscheidende punten van de biologische veehouderij goed uit, inclusief de "fair trade" verdeling van de kosten en opbrengsten in de NL keten, zoals in de bio varkenshouderij (Onderzoek, kennis en advies)
- Eens met voorgaande over true pricing. Ook is er meer transparantie in de supermarkt nodig over de negatieve impact van gangbare producten. En zou de overheid zich meer moeten uitspreken voor bio, zoals ze in Denemarken ook doen. (NGO)
- Transparantie over welke impact welke producten hebben en waarom bio in het voordeel is (Onderzoek, kennis en advies)
- Claims voor wat betreft gezondheid landschap/milieu en klimaat gelden nooit alleen maar voor de gecertificeerde bio landbouw, dus richt je niet op de bio sector alleen maar op alle duurzame ontwikkelingen binnen de voedselketens (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - Aandacht op TV/Netflix/You tube en via socials
 - In kookprogramma's veel meer koken met biologische producten
 - Consumenten vooral laten ERVAREN
 - In het onderwijs aan diëtisten en artsen ook veel meer aandacht voor relatie bodem, voeding en gezondheid
 - Dutch Cuisine (duurzaam eten is hier pijler van) prominente plek geven in programma Dutch Food Week
 - Promotie duurzame producten in kantines (Onderzoek, kennis en advies)
- Betrek veel disciplines, huur bijv. een kanjer van een communicatie psycholoog/socioloog in die veel ervaring heeft om een boodschap bewust of onbewust tussen de oren te krijgen. Er zijn er genoeg die nu in de reclamewereld en sociale media actief zijn (Consument)
- Het zou kunnen helpen als de biologische producten bij de supermarkten beter te herkennen zijn met misschien een grote sticker in de etalage. Ik herhaal het hier, maar alle dubieuze keurmerken zoals Beter leven 1-ster en Beter leven 2-ster zouden moeten verdwijnen aangezien ze op geen enkele manier bijdragen aan duurzaamheid. (Consument)

VRAAG 3: Op welke manier wil je bijdragen aan deze actielijn?

- Wij zorgen voor een goed en lekker assortiment vleeswaren en worstsoorten. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Fijnmazige distributie van regionale producten in meermalige verpakking. Vanuit het productiegebied in de regio West-Brabant hebben we een centraal logistiek punt op het IABC in Breda, dat ook aansluiting heeft met de "import - export" van andere regionale producten (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Met behulp van een ketenregisseur met elkaar 'n economisch kloppend plan maken en uitvoeren voor betekenisvolle innovatie en daarmee simultaan de schouders eronder en uitvoeren. Partners weten wanneer er wat van elkaar verwacht wordt. Doelstelling van zo'n doorbraak = ambitieus en significant bijdragen aan stijging van marktaandeel, > 0,25% / doorbraak Met 44 succesvolle doorbraken zijn we dan aardig onderweg in NL ;-)
(Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - De ketenregie in een digitaal platform brengen, standaardiseren van verpakkingen (simpel en acceptabel maken) integreren in andere logistieke ketens = samenwerken dus kosten verlagen (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))

- Eens, waarbij die > 40 cases in de uitvoering eigen / andere keuzes moeten maken in de keten. Als de regiehouders daar met elkaar overleg over hebben, kan je in korte tijd veel leren/bereiken (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Gezien de belangen in de keten zou je hier naast een ketentraject ook een commercieel traject moeten inzetten. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Via communicatie naar de eindgebruiker/consument toe (Consument)
- Consumenten goed informeren over de voordelen van bio (Boer (biologisch))
 - Open dagen organiseren, Schooltuin op de boerderij organiseren, Excursies geven, docenten landbouwonderwijs om/bijhouden, (Boer (biologisch))
- In vloed uitoefenen in de winkels door bio op een goede plaats te zetten in de winkel. Met daarbij een eerlijke prijs. Dus ook niet een te hoge prijs want dan demotiveer je een consument om te kopen (Boer (biologisch))
 - Als bewuste consument ben ik betrokken bij initiatieven om de eiwittransitie naar plantaardige eiwitten te bevorderen, in samenwerking met de gemeente, met name de lupineboon die ook lokaal geteeld wordt en verwerkt wordt in lokale producten (Gemeente Wageningen). (Consument)
 - Lokaal is veel belangrijker dan biologisch. En niet eerlijk is dat de nadelen van biologisch totaal niet aan bod komen. Een mix van biologische lokale producten en bijna biologische lokale producten is veel gezonder voor milieu als de twee gangbaar en bio zo ver uit elkaar houden. Ook is bijna biologisch veel betaalbaarder voor een grote groep consumenten (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - Jammer dat deze boer telkens met een negatieve reactie komt. (Boer (biologisch))
- Omschakelen naar biologisch product (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Er is geen vraag, dus moet je de markt niet dwingen, bovendien zal er honger en armoede komen als de landbouw zal overstappen naar biologische landbouw (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - Hier wederom een negatieve reactie. (Boer (biologisch))
- We dragen het zelf ook waar mogelijk uit en kijken of we via projecten vraag kunnen helpen laten toenemen. (NGO)
- Onderzoeken hoe je door transparantie het gedrag voldoende beïnvloedt (Onderzoek, kennis en advies)
- Als het verantwoord is weer open dagen organiseren op ons biologisch pluimveebedrijf. (Boer (biologisch))
 - Het begint met het duidelijk communiceren van de positieve invloed van de biologische landbouw op het milieu en de het bereiken van de klimaatdoelstellingen (Boer (biologisch))
- Draag al op 1001 manieren eraan bij (Onderzoek, kennis en advies)
- Bijdragen door mijn verstand te gebruiken bij het bewust mijn boodschappen doen. Het is best ingewikkeld: is het gezond voor mij, voor mijn kleinkinderen die vaak bij mij eten, of draagt het bij aan een duurzame toekomst. En ik zou best mee willen denken bij het vaststellen welke informatie helpt bij mijn koopgedrag. (Consument)
- Ik koop al biologische producten, hoewel nog niet 100% van mijn bestellingen, vooral wanneer de prijs van het gangbare product veel lager is dan de biologische. Als het verschil tussen de prijzen kleiner was, zou ik niet twijfelen over welke ik zou kopen. (Consument)
- Als consument kan ik familie, vrienden en kennissen vertellen over de voordelen van biologische producten voor gezondheid en milieu. (Consument)

2.2 Het vergroten van de afzet

Meer biologische consumptie en een grotere afzetmarkt (H2)

Het vergroten van de afzet (2.2)

Toelichting

Om groei in biologische afzet te realiseren, willen we het aanbod van biologische producten in verkoopkanalen vergroten, de inrichting van de voedselomgeving aanpassen en ketenpartijen ondersteunen.

1. Deze actie bevat drie vragen.
2. Klik rechts op een vraag, typ jouw antwoord in het invoervenster en verstuur het met POST.
Wil je reageren op anderen? Selecteer een antwoord en klik op RESPOND. Geef jouw reactie en klik op vervolgens POST.
3. Klik op de volgende vraag (scroll naar beneden) om verder te gaan.
4. Klik links op de slides of gebruik de navigatiepijlen om naar de andere acties te gaan.

VRAAG 1: Wat vind je goed aan deze actielijn?

- Dit is het allerbelangrijkste. (Boer (biologisch))
 - Op dit moment zijn er meerdere vraagstukken waarin Co2 en stikstof een rol speelt. Pak dit samen op met de ministeries om er een succes van te maken. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Hier komen we bij de P van Plaats zou je kunnen zeggen en dan met de Push-strategie: er wordt een product aangeboden en deze wordt als het ware door het distributiekanaal geduwd. Met de productie van biologische producten aan het stuur bereik je volgens mij alleen maar Prijserosie en een beperkte groei. Niet de Teler maar de consument in de winkel moet aan het stuur, waarbij ook volgens de ACM de P van Prijs van doorslaggevend belang is. Dit in relatie tot het veel goedkopere gangbare alternatief dat vaak kwalitatief en qua smaak als "beter" ervaren wordt. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Dit is allemaal zinvol, maar zoals eerder hierboven gemeld, de prijs is het allerbelangrijkste. En dan niet proberen biologisch goedkoper te maken, maar niet-biologisch duurder. (Consument)
- Key voor het laten groeien van biologisch (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Allemaal zinvol (Onderzoek, kennis en advies)
- Het vergroten van de afzet staat in relatie tot de bekendheid van biologisch, namelijk de vraag. Als er gekocht wordt groeit vanzelf de afzet mee en zo blijft de markt in balans. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- In Scandinavië is ondersteuning jarenlang 50-50 verdeeld over productie en retail. Nederland heeft meestal gekozen de productie te promoten. Dit is te eenzijdig, de consument zet eruit zichzelf veel te weinig vaart achter. (Onderwijs)
 - Top om naar Scandinavië te kijken hoe het daar gaat! Denemarken ook super voorbeeld (Onderzoek, kennis en advies)

VRAAG 2: Welke tips heb je om de uitvoering van deze actielijn te verbeteren?

- Vergeet de sierteelt niet. (Boer (biologisch))

- Betrokkenheid en samenwerking in de hele keten zal essentieel zijn. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Via publieke campagnes de consument meenemen. (Boer (biologisch))
- In elke overheid kantine van lagere school tot ministerie van de zorg tot het leger een verplicht percentage bio aanbieden! (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Belangrijk en niet te ingewikkeld om in te voeren. (Boer (biologisch))
 - Prima plan. Pogingen om bv ziekenhuizen aan bio voedsel te krijgen knappen af op de prijs. Kwaliteit is niet leidend maar alleen de prijs. (Boer (biologisch))
- Uit de tekst en uit alle afbeeldingen lijkt vooral te gaan om de versmarkt, terwijl het meest voedsel verwerkt wordt. Juist bij verwerkt voedsel is het lastig om de meerwaarde van biologisch bij de consument te laten landen. (Brancheorganisatie)
- Niet alleen winkels, maar ook restaurants en kantines enthousiasmeren om biologisch te serveren (Consument)
 - Inderdaad ook de food services zouden meer biologische producten op kunnen nemen in hun assortiment (Boer (biologisch))
- Beter onderbouwen waarom biologische beter is dan gangbaar. Feitelijk laten zien waaruit blijkt dat biologisch duurzamer is. (Brancheorganisatie)
- Daar waar mogelijk gangbaar vervangen door biologisch en niet en-en aanbieden (gaat ten koste van omloopsnelheid, versheid en dan wordt in geval van vers biologisch vaak in plastic verpakking aangeboden voor het onderscheid. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Zorg ook dat de (semi)overheden in hun bedrijfsrestaurants richting 100% biologisch cateren. (NGO)
- Voeg gezondheid (gifvrij) toe als argument om biologisch te kopen (Consument)
- Begin met de bekendheid van biologisch en de afzet zal vanzelf groeien. Daarin moet men uitgaan van de kracht van biologisch en het niet afzetten tegen reguliere/gangbare producten. De overheid kan het voortouw nemen door het goede voorbeeld te geven in de aankoop van biologische producten. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Kijk naar voorbeelden in het buitenland zoals Denemarken, initiatief bleu blanc coeur (keten van duurzaam geproduceerd vlees, zeer succesvol, gefinancierd door Franse LNV MET de Franse VWS). (Onderzoek, kennis en advies)
- Probeer lijnen kort te houden, het is in de randstad best moeilijk direct bij de boer te kopen (m.u.v. wekelijkse markt), of bijv. verpakkingsvrij te kopen. (Consument)

VRAAG 3: Op welke manier wil je bijdragen aan deze actielijn?

- Producten lokaal verkopen en consument mee voorlichten (Boer (biologisch))
 - Ik loop al 45 jaar mee in de AGF van teelt tot commercie. Mijn kracht zit in samenwerking en kennis en kunde van de materie. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Wij zorgen voor een lekker assortiment vleeswaren (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Wij kunnen een neutrale logistieke dienstverlening inzetten, waardoor er meerdere partijen dezelfde producten kunnen inbrengen. Er is geen onderscheid in de logistiek (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Wij willen op alle mogelijke manieren bijdragen, echter dient de wet- en regelgeving dan ook ondersteunend en realistisch te zijn. Zolang er nog steeds een extreem hoge druk ligt op zero tolerances ten aanzien van bijvoorbeeld residuen zijn de uitdagingen erg groot. We leven niet onder een glazen stolp en op dit moment merken wij sterk dat er bedrijven zijn die juist stoppen omdat ze feitelijk onterecht bestraft worden voor al het harde werk wat zij doen, omdat er iets gevonden wordt. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))

- Meer vraag creëren bij de consument (Consument)
- Meer informatie verstrekken in het onderwijs. (Boer (biologisch))
- De reële prijzen bereken in de supermarkten zodat een consument ook de mogelijkheid heeft om bio te kopen (Boer (biologisch))
 - In Wageningen hebben we samen met de gemeente en horeca een actie op gezet om de lupineboon te promoten in het kader van de voedselagenda van de gemeente en de eiwittransitie. De evaluatie toont dat horecagelegenheden die hebben meegedaan meer lupine producten hebben verkocht. Er waren veel positieve reacties. Dit soort acties zouden er veel meer moeten zijn. Zie voor details: <https://wageningenduurzaam.nl/wageningeneetduurzaam/december-actiemaand-voor-lupine-en-het-klimaat/> (Consument)
- Omschakelen, het verhaal vertellen, afzet stimuleren (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Als schelpdiersector hebben we veel waardering voor 15% ambitie en ook voor de meermaals onderstreepte noodzaak dat daarvoor als eerste plaats om de afzet moet vergroot. Als schelpdiersector hebben we hierin ervaring - ook minder goede - en kunnen we een bijdrage leveren aan de effectuering van het actieplan en dat ambiëren we ook. Eerder is daartoe al een Blue Deal gesloten. We zien dan ook een rol bij deelname aan het marktontwikkelteam. (Brancheorganisatie)
 - Je kunt verhalen vertellen wat je wilt, maar de afzet zal niet vergroten, tenzij je de consument dwingt. De consument koop met zijn portemonnee en ogen, En bio is te duur en ziet er niet mooi uit (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Goede zaak, de overheid als voorbeeld (Boer (biologisch))
 - In zijn algemeenheid mag de overheid boeren beter ondersteunen door bepaalde keuzes (zoals biologisch maar bijv. ook op datagebied) te stimuleren en de voedselindustrie aan laten passen aan boeren voor een afzet en niet andersom wat nu de norm is (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Onderzoek naar de manieren die leiden tot een verandering in het gedrag van de consument en aanbieder (Onderzoek, kennis en advies)
 - Laat de overheid het goede voorbeeld nog beter geven als in het actieplan staat door in alle met publiek geld gefinancierde instellingen 100 % biologische voeding voor te schrijven. Op deze manier kant een grote groep mensen kennis maken met biologische voeding. Onbekend maakt immers vaak ook onbemind. (Boer (biologisch))
 - Ik vind het nl. een gotspe dat het eten in de ziekenhuizen en verpleeghuizen er qua budget maar magertjes van af komt. (Boer (biologisch))
 - Geef in de breedte aandacht aan belang van vitaliteit/gezondheid, belang van preventie. Biologisch is daar onderdeel van. Benader het naast een doel ook als een middel. (Overheid)
- Met onvermoeibaarheid :-) Volhardend en blijmoedig voort blijven gaan (Overheid)
 - Doe ik al op 1001 manieren (Onderzoek, kennis en advies)
- Ik zou best lokaal willen kopen, ik heb daar wel tijd voor over. Ik zou ik meer best willen doen verpakkingsvrij te kopen of producten te kopen die tegen houdbaarheidsdatum aan zitten. (Consument)

2.3 De prijs van biologische producten

Meer biologische consumptie en een grotere afzetmarkt (H2)

De prijs van biologische producten (2.3)

Toelichting

Het prijsverschil tussen biologische en gangbare producten speelt een belangrijke rol in het keuzegedrag van veel consumenten. Het weerhoudt consumenten om meer biologische producten te kopen. Dit wordt versterkt doordat consumenten onvoldoende weten waar het prijsverschil vandaan komt en waarvoor betaald wordt.

1. Deze actie bevat drie vragen.
2. Klik rechts op een vraag, typ jouw antwoord in het invoerwindow en verstuur het met POST.
Wil je reageren op anderen? Selecteer een antwoord en klik op RESPOND. Geef jouw reactie en klik op vervolgens POST.
3. Klik op de volgende vraag (scroll naar beneden) om verder te gaan.
4. Klik links op de slides of gebruik de navigatiepijlen om naar de andere acties te gaan.

VRAAG 1: Wat vind je goed aan deze actielijn?

- Niet voldoende omdat ontbreekt wat de bijdrage van de overheid is om dat prijsverschil te verkleinen. (Boer (biologisch))
 - Mee eens. (Consument)
 - Het hele actieplan had beperkt kunnen worden tot: Maak duurzaam (biologisch) goedkoper dan de rest door accijnzen op de rest. Dan krijgt duurzaam (biologisch) 100% marktaandeel. Dan kunnen alle boeren biologische worden en worden de consumentenprijzen van biologisch veel lager door gigantische schaalvoordelen. Duurzaam produceert minder per hectare dus minder product op de markt dus gaan de boerenprijzen omhoog en hebben alle boeren een beter inkomen. De prijzen voor de consument gaan slechts licht omhoog (als de graanprijs verdrievoudigt wordt een brood € 0,20 duurder). Ik heb dit uitvoerig in verschillende rondes ook ingebracht tijdens de consultatie van LNV voorjaar 2022, maar niets ervan is opgenomen in het verslag. Als u meer wilt weten kijk op [sustainability.nl](https://www.sustainability.nl) of bel met Jan Wieringa 0612882815. Voor de beide ministers van LNV kunnen over 3 jaar alle problemen zijn opgelost! Alle acties uit het actieplan gaan dan vanzelf of zijn overbodig! (Boer (biologisch))
 - Klinkt heel interessant! (Onderzoek, kennis en advies)
- Prijsverschil wordt gecreëerd door verschil met gangbaar: onvoldoende duidelijk hoe overheid dit verschil gaat verkleinen (Consument)
 - Mee eens. (Consument)
 - Mee eens, meer transparantie zou helpen. De (veel) hogere prijs voelt nu als een loterij. Zo vind ik het onbegrijpelijk dat er nu na covid en Ukraine crisis de prijsverschillen tussen bio in supermarkt en in biowinkel heel groot geworden zijn. Ik heb daar wel een gevoel over, maar ik kan dat niet onderbouwen. (Consument)
- Prijs blijft een uitdaging. De reguliere teelt is massa en bio zeer selectief. Door de bioteelt te vergroten creëer je meer volume waardoor de prijs meer in evenwicht komt. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Deze redenatie vind ik gevaarlijk, de afzetprijs voor de boer komt hiermee onderdruk en zul je zien dat er juist bioboeren gaan afvallen. Averechts effect dus. (Boer (biologisch))

- Hier dan de P van Prijs: hier staat niet hoe de overheid (LNV) dit wil aanpakken (verderop wordt vermeld dat m.b.t. de btw de Europese wetgeving gevolgd zal worden). Ook volgens de ACM is Prijs van doorslaggevend belang zolang er een gangbaar (goedkoper) alternatief is. De Prijs van Bio komt grotendeels tot stand in relatie tot de Prijs van het Gangbare alternatief: Voedsel is een wereldmarkt met prijszettingen op beurzen zoals in Parijs of Chicago. Bio wil een opslag ten opzichte van deze beursprijzen, anders verkopen ze het als gangbaar. Dus als we het Gangbare gaan belasten met heffingen op bijvoorbeeld kunstmest en pesticiden en insecticiden, zal dat doorberekend worden in de gangbare beursprijs, die hoger wordt, en daarmee wordt de Bio ook weer hoger omdat zij dus een opslag willen t.o.v. gangbaar. Dan wordt Bio nóg duurder, met alle negatieve gevolgen van dien. Door de consument te informeren over hoe de prijs tot stand is gekomen, lijkt zinloos. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Gangbaar - niet biologisch veroorzaakt allerlei schade (water, natuur, klimaat, gezondheid) en die schade moet worden verdisconteerd in de prijs. Daardoor wordt gangbaar duurder en zal op hetzelfde prijsniveau komen als biologisch, of zal zelfs duurder worden. Hierdoor zullen consumenten makkelijker de keus voor biologisch nemen. Overigens zal het duurder worden van kunstmest en energie vanzelf moeten leiden tot toename prijs van gangbaar, TENZIJ de overheid gangbaar blijft subsidiëren. (Consument)
 - Het gebruik van pesticiden en kunstmest brengt veel schade. Het gebruik belasten zodat de vervuiler betaald. Deze heffingen gebruiken om bio-prijs te verlagen (Boer (biologisch))
- Deze nota is mooi en ambitieus. De voorgestelde actielijnen zijn echter vrijwel identiek aan wat er de afgelopen 40 jaar al een stimuleringsmaatregelen heeft plaatsgevonden. Dat heeft een groei opgeleverd tot de huidige (nog geen) 4%. Voortzetting van die middelen gaat dus nooit leiden tot 15% biologische landbouw in 2030. Kansloos. De enige manier om meters te maken is via prijsvorming. Kleine stappen zouden mooi zijn: btw nul procent op bio voedingsmiddelen; kosten van SKAL door de overheid gedragen. Dat kan morgen geregeld zijn als we dat willen. Maar ook daar halen we die 15% niet mee. Dat zal via de prijs moeten verlopen, een aloude beproefd middel om consumentengedrag te beïnvloeden, en veel effectiever dan al die voorlichtings- en bewustwordingsplannen uit de nota. Subsidie op bio producten lijkt me niet slim en erg duur. Dus de andere kant: vervuilende producten belasten of vervuilende productie verbieden. Dat eerste past beter in een marktgeoriënteerde omgeving. Noem het accijns, noem het True Price, maar doe iets waardoor vervuilende producten zichzelf uiteindelijk uit de markt prijzen. (Onderzoek, kennis en advies)
- Ik vind de prijs het belangrijkste punt uit het actieplan, omdat deze in hoge mate bepaalt of een consument een biologisch product koopt. Maar de voorgestelde acties vind ik zeer teleurstellend. De oplossing wordt grotendeels bij de boer gelegd. Als we naar het voorbeeld van Denemarken kijken, zien we dat biologische producten daar niet veel duurder zijn dan gangbare. (Zie reportage van Eenvandaag: <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/hoe-nederland-van-denemarken-kan-leren-als-het-gaat-om-biologisch-voedsel-geen-reden-waarom-het-jullie-niet-zou-lukken/>). We kunnen dus kijken hoe ze dat daar voor elkaar hebben gekregen. Waarschijnlijk vereist het meer actie van de overheid. (Consument)
 - De Deen in de reportage heeft het Nederlandse kabinet blijkbaar al geadviseerd. Dus het contact is er. (Consument)
 - De afnemer leren een eerlijk prijs te betalen aan de boer. Nu telt alleen goedkoop, de laagste prijs. (Boer (biologisch))
 - Eens (Onderzoek, kennis en advies)
- Goed dat er gedacht wordt over een ketenaanpak (Brancheorganisatie)

- De prijs is vandaag een punt van zorg, zeker in economisch lastige tijden - echter gangbaar wordt duurder, het verschil met biologisch wordt kleiner - consumenten moeten wennen dat een groter deel van het inkomen wordt besteed aan duurzaam voedsel. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Het verschil in prijs door efficiency nadelen van biologisch en de werkelijke geïnternaliseerde externe effecten moet helder (Onderzoek, kennis en advies)
- De Nederlandse consument besteed te weinig aan voeding en beseft het niet. Goede/gezonde voeding is duurder dan slechte/ongezonde voeding daar gaat het fout. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Lage prijs is mooi als dat kan, maar gaat vaak te veel ten koste van de producent. Dat gaat weer ten koste van de bodem waar we te veel van vragen. Voeding heeft zijn prijs, daar moet je niet aan willen tornen; de kleine beurs moet worden ondersteund om toegang tot goede voeding te houden. (Onderwijs)
- Een goede prijs voor de boer en goede prijs voor de consument gaan niet samen. De ene wil een hogere vergoeding voor zijn stijgende kosten. De andere wil zo min mogelijk betalen. Dan kom je nooit bij elkaar. Temeer omdat de tussenhandel vaak een coöperatie is, en dus ook in boeren handen. (Boer (biologisch))
- De betaalbaarheid van biologische producten moet niet alleen nu maar ook in toekomstige jaren geen struikelblok vormen voor het realiseren van de doelstelling. (Brancheorganisatie)
- Uitleggen waarom biologische producten duurder zijn. Er is biologisch meer oppervlakte nodig om dezelfde monden te voeden (Consument)

VRAAG 2: Welke tips heb je om de uitvoering van deze actielijn te verbeteren?

- Zet sterk in op kostprijsverlaging per eenheid product bij de boeren. Niet alleen nu, maar ook voor de lange termijn. (Boer (biologisch))
- Doordat de productieprijs hoger is wordt het eindproduct dubbel zo duur. Een boer beurt 65 cent voor een liter melk. De kaasmaker maakt kaas en zet er 30% bovenop. De handelaar koopt versnijdt en verhandelt de kaas en zet er 35% bovenop zijn inkoopprijs en vervolgens komt de winkel die er ook nog een keer 35 % bovenop zet. Zo is de eindprijs 15,40 voor een kilo kaas met 10 liter melk. Ik begrijp dat iedereen een marge moet hebben maar omdat het in procenten gebeurt slaat het harder door bij biologisch omdat de startprijs hoger is (Boer (biologisch))
 - Kan goed voorstellen dat het werken met een marge o.b.v. opslag in Euro's i.p.v. van procenten. Als je dat in de keten dat met elkaar wil doen in een gemeenschappelijk streven voor een groter volume (bij een lagere eindprijs), zijn er meer "winners" ;-)
 - (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Wat mist is dat de overheid hier een instrument heeft om te sturen via het belasten van milieueffecten. Dat kan via een heffing op input als kunstmest en gewasbescherming of diergeneesmiddelen. Dit tezamen met een heffing op 'gangbare' import, dan wel een verlaging van belasting op biologische productie. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Volledig mee eens! (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Toevoeging: kosten teler/veehouder omlaag door auditkosten t.b.v. bio, andere certificeringen te vergoeden. Daarnaast is er een goede stap gezet in het GLB door biologisch in Goud te zetten bij de eko-regelingen, nu ook nog de stap zetten dat bio ook standaard aan de conditionaliteiten voldoet. (Boer (biologisch))
 - Toevoeging: te beginnen bij het intrekken van belastingvoordelen voor gebruik van milieubelastende inputs (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))

- Helemaal mee eens! (Consument)
- Ook helemaal mee eens (Consument)
- Ketenregie van zaadje tot karbonaadje. Retail partijen betrekken bij de oplossing. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Als we aannemen dat de Bio Prijs middels een opslag gekoppeld is aan de Gangbare Prijs (gemiddeld is Bio 65% duurder dan Gangbaar) en we willen af van de Push Strategie ("ieder aanbod schept zijn eigen vraag") maar de Consument aan het stuur zetten middels de Pull-strategie: er wordt vraag gecreëerd waardoor het product door het distributiekanaal wordt getrokken, dan zal de Prijs bepaald moeten worden aan het einde van de Keten, dus bij het afrekenen aan de Kassa in de winkel: Het gangbare - vervuilende of ongewenste product krijgt aan de kassa een extra opslag of heffing van zeg +25% , het Bio of "Gewenste" product krijgt een korting van - 25%. Hiermee is het prijsverschil globaal teniet gedaan, blijft de voedselwereldmarkt van beursprijzen / koppeling van Bio daaraan in stand, en de overheid kan hier met gesloten beurs werken. Deze Heffing aan de kassa kan met een aparte - nieuwe - Heffing (bijv. de Green Deal Heffing) of kan middels de btw door eerdere genoemde opslag (9+25= 34% btw) en de Bio korting (9-25= -16% btw) in het btw-tarief te verwerken. De winkels hebben dan een normale btw-aangifte. Ik zal begrijpen dat dit stapsgewijs ingevoerd zou kunnen worden en dat mensen met lage inkomens via de belastingdienst (bijv. geen of hele lage IB) gecompenseerd moeten worden. Iets voor de politiek. Alleen als de Prijs vergelijkbaar wordt, in combinatie met de marketingmix van Promotie en informatie, zal de consument voor het veiligere, gezondere en milieu neutralere alternatief kiezen. Blijft dan de vraag hoe we onze wereldbevolking moeten voeden? (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Er is geen probleem met de wereld voeden want:
 - (1) biologisch productiviteit is voor sommige gewassen hoogstens 25% minder dan gangbaar, maar hangt overigens sterk af van teeltmethode, er zijn gewassen waarbij er vrijwel geen verschillen zijn;
 - (2) winst te behalen uit minder verspillen van voedsel is wereldwijd 17%;
 - (3) winst te behalen uit minder vlees en meer plantaardig eiwit kan oplopen tot 25%. Dus de balans is positief als de transitie naar biologisch onderdeel is van minder voedsel verspillen en de eiwittransitie. (Consument)
 - Ook kijken at de productie van de bodem kan zijn als je boert "in harmonie met de natuur". Het huidige systeem is puur geënt op lage kostprijzen. Niet op continuïteit van de bodem en de natuur. (Boer (biologisch))
- We moeten niet vergeten dat door het zero tolerance beleid van de EU, we enorm veel goede producten (levensmiddelen) afschrijven naar conventioneel. Terwijl het product wel is verbouwd conform de bio wetgeving. Dit leidt dus tot verlies voor alle partijen in de keten, en die verliezen worden ook vertaald naar de uiteindelijke risico marges die de keten dan gaat hanteren om die schade enigszins op te vangen. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Mensen zijn bereid een premium te betalen voor hoogwaardige producten -> Apple/Tony Chocolonely. Het verhaal van bio moet verder gaan dan het is goed voor de natuur. Focus op smaak, gezonder, geen chemicaliën is onderbelicht. Daarnaast kan de kostprijs van producten naar beneden als de afhankelijkheid van menselijke arbeid minder wordt. Zet in op technologische innovaties specifiek gericht op het automatiseren van handenarbeid. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Laat boeren en winkelbedrijf samenwerken i.p.v. doodknuffelen. Richt een producenten vereniging op en ga in harmonie met elkaar om. (Boer (biologisch))
- De supermarkt minder marge laten maken op biologische producten. Daardoor wordt het prijsverschil in de winkel kleiner. Maar voor de producent wordt wel de hogere kostprijs vergoed (Boer (biologisch))

- Om de consumptie van biologische producten uit de niche te halen: groei van 4 naar 15% betekent dat de prijs niet veel hoger mag zijn dan gangbaar. Dus in de hele keten kijken hoe je zaken efficiënter kunt doen met behoud van de duurzame kwaliteit (Brancheorganisatie)
- We moeten naar een eerlijke prijs voor ons voedsel - daar moet iedereen een bijdrage aan leveren - we zullen hierover moeten blijven communiceren. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Wat ook een goed idee zou zijn is het subsidiëren van SKAL, specifiek om de jaarlijkse certificeringskosten over te nemen en deze flink naar beneden te brengen voor bioboeren. Dit gebeurt ook in meerdere andere landen. Beter en minder bureaucratisch dan het ondersteunen van individuele boeren hierin. (NGO)
- Investeren op innovatie in efficiency, daar zit het grootste prijsverschil (Onderzoek, kennis en advies)
- Als we naar 15% biologisch willen zullen we ervoor moeten zorgen dat het ook gehaald wordt en daarvoor de juiste voorwaarden scheppen. Het 0% btw-tarief op biologische producten is een goede eerste stap om de biologische producten 'goedkoper' te maken en duurzame keuzes voor consumenten te motiveren. Biologisch is wettelijk beschermd en wordt door de gehele keten gecontroleerd door SKAL deze kosten zijn aanzienlijk op het eindproduct, dit zou de overheid kunnen betalen. Een biologisch product is duurder omdat het duurzamer wordt geproduceerd. Dat stelt eerder dat de huidige reguliere/gangbare producten 'te goedkoop' zijn omdat niet alle kosten op de producten worden doorbelast. Het verhogen van belasting op reguliere/gangbare producten o.b.v. de kosten die gemaakt worden door de wijze van produceren is ook een manier om het prijsverschil te verkleinen. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))

VRAAG 3: Op welke manier wil je bijdragen aan deze actielijn?

- Een helder zicht op de kwaliteit, waarin logistiek - hygiëne en temperatuur controle in de keten aan de basis liggen. Producten kunnen dan langer vers blijven (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Met de kennis en kunde van de betrokkenen in beeld brengen en de juiste mensen bij elkaar. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Operationele kosten van telers verlagen door middel van robotica. Concreet onkruid-wiedrobots (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Toevoeging; kosten teler/veehouder omlaag door auditkosten t.b.v. bio, andere certificeringen te vergoeden. Daarnaast is er een goede stap gezet in het GLB door biologisch in Goud te zetten bij de eko-regelingen, nu ook nog de stap zetten dat bio ook standaard aan de conditionaliteiten voldoet. (Boer (biologisch))
- Zie opmerking bij slide 2 (Consument)
- Naar een keteninrichting met die schakels die waarde toevoegen, waarbij die schakels een positieve marge moeten kunnen maken en gezamenlijk tot een aanvaardbare prijs komen voor de consument (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Bio is een niche, dat is het en zal het blijven, anders zal de wereld omkomen van honger. De risico's bij toename van biologisch zal groot zijn. Nu kan een boer in Nederland biologisch zijn omdat zijn buurman dat niet is. En daarmee gevaar van schimmel en infecties bij de bioboer weghoudt. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - Jammer dat hier wederom een negatieve reactie wordt gegeven. Bovendien is de opmerking over de schimmels te veel eer voor de gangbare landbouw. Er wordt vergeten het zeer negatieve effect op de biodiversiteit waartoe jarenlang gebruik van bestrijdingsmiddelen heeft geleid in ogenschouw te nemen. (Boer (biologisch))
- Hoe men reageert op prijsveranderingen helder krijgen (Onderzoek, kennis en advies)

- We zullen toch een eerlijke prijs moeten betalen aan de leveranciers. Bijvoorbeeld door dit te baseren op de kostprijs en branchegemiddeldes. Deze prijs zullen moeten worden doorberekend aan afnemers en aan de consument. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Gangbare producten moeten duurder worden daarom is het noodzakelijk de kosten goed in beeld te hebben (Onderzoek, kennis en advies)
- De handel draagt graag bij aan het bereiken van de doelstelling, door de rol die het vervult als schakel tussen vraag en aanbod. (Brancheorganisatie)

3. Meer biologische productie

3.1 Omschakelen naar biologische productie

The image shows a presentation slide with a green background and a photograph of hands touching large green leaves. The slide contains the following text:

Meer biologische productie (H3)

Omschakelen naar biologische productie (3.1)

Toelichting

Omschakelen van gangbare naar biologische productie is voor boeren en tuinders een grote stap. Het vergt een andere manier van werken en denken binnen het biologische systeem.

1. Deze actie bevat drie vragen.
2. Klik rechts op een vraag, typ jouw antwoord in het invoervenster en verstuur het met POST. Wil je reageren op anderen? Selecteer een antwoord en klik op RESPOND. Geef jouw reactie en klik op vervolgens POST.
3. Klik op de volgende vraag (scroll naar beneden) om verder te gaan.
4. Klik links op de slides of gebruik de navigatiepijlen om naar de andere acties te gaan.

VRAAG 1: Wat vind je goed aan deze actielijn?

- Niet stimuleren als er geen markt voor is (Boer (biologisch))
 - Nu de EEG en onze regering bezig is om boeren uit te kopen is een middel om te gaan wisselen naar Bio landbouw. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Niet direct stimuleren. Het moet uit de vraagkant komen. Vraagkant creëren door heffing op pesticiden en kunstmest. Ook op intensieve veehouderij. (Boer (biologisch))
- Goed idee, maar met 26 miljoen ga je het niet redden en ik denk dat meer biologisch op termijn een significante positieve bijdrage gaat leveren aan de vermindering van ammoniak en stikstof uitstoot. Het weghalen van bestrijdingsmiddelen die überhaupt niet thuishoren in de natuur. Tenslotte zal het leiden tot een betere algemene gezondheid van de natuur, de mensen en dieren in de omgeving en de biodiversiteit. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Teler willen zekerheid van betalende klanten. Marktgroei is belangrijk. Stimuleer omschakelaars door ze garantie te geven voor eerste 2-3 jaar dat ze iig een minimum inkomen hebben. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - 2-3 jaar is niet een basis om op om te schakelen, als de markt geen structureel inkomen biedt, zal het na die 3 jaar kommer en kwel zijn. De markt moet ervoor zorgen dat er animo en inkomen is voor omschakelaars. Het gaat om de juiste balans. (Boer (biologisch))
 - Niet wederom dezelfde fout als in het verleden maken door omschakelsubsidies uit te keren aan omschakelende boeren. Hierdoor wordt voorkomen dat het fragiele markt=prijs evenwicht wordt verstoord. (Boer (biologisch))
- Omschakeling moet alleen uit de markt komen! Beïnvloeding van de productie zonder dat de markt het kan dragen zorgt ervoor dat de huidige biologische producenten failliet gaan (Boer (biologisch))
 - Volledig mee eens! (Boer (biologisch))

- Noodzakelijk voor groei (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- De actielijn zal de overheden doen overstappen op biologische catering. De manier om de vraag te vergroten. Win-win (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Al jaren erger ik mij aan de gedwongen winkelnering bij Skal! Op pag. 34 wordt aangegeven dat Skal is aangewezen voor de controle van de 'biologische' sector. Op pag. 19 dat de tarieven van Skal zullen worden geëvalueerd. Waarom (in een land waar, vanuit het oogpunt van eerlijke concurrentie, alles moet worden aanbesteed) deze monopoliepositie voor Skal? In de tussentijd ook nog met de melding dat de tarieven (ook in 2023) alweer omhooggaan! Skal, haar werkwijze en tarieven, zijn voor mij een reden om het gecertificeerd 'biologisch' boeren te heroverwegen. Ik zou graag 'voorbij' certificatie, in vertrouwen en met de juiste intenties, verder willen gaan. We moeten serieus onder ogen zien dat Skal (en certificatie als zodanig) wel eens een blokkade zou kunnen zijn in de voorgestelde ambitieuze groei naar 'biologisch'. Als 'biologisch' gangbaar moet worden, dan moet dat ook kunnen met reguliere certificatiepakketten die veel kosten-efficiënter zijn dan die van de Skal-organisatie! (Boer (biologisch))
 - Het wordt tijd om net als in onze buurlanden verscheidene organisaties t.b.v. van de bio-certificering te accrediteren. Skal kan zonder problemen de tarieven verhogen. Ook in 2023 is er wederom sprake van een aanzienlijke verhoging. (Boer (biologisch))
- Niet stimuleren en om laten schakelen als er niet voldoende afzet is. Ketenpartijen dienen nieuwe leveranciers bij te staan in de omschakeling, maar ook in de timing daarvan. Zodat er een gezonde marktsituatie blijft bestaan voor iedereen. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Ik denk dat het veel en veel belangrijker is om de gangbare landbouw een push te geven richting meer milieuvriendelijk dan per se die bio landbouw te stimuleren. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Is er vraag? Dan is er omschakeling! (Onderwijs)

VRAAG 2: Welke tips heb je om de uitvoering van deze actielijn te verbeteren?

- De omgeving van Natura 2000-gebieden zijn een belangrijke plek voor meer biologische landbouw (potentie 185.000 op streven 270.000 ha.). Dat vereist inventarisatie van en overleg met concrete boeren rond die gebieden. Hoe vindt dat plaats binnen gebiedsprocessen in kader van NPLG? De schaal van die gebieden is daarvoor vaak veel te groot. (Consument)
 - Het is een vreemd idee dat biologische boeren alleen op kleine schaal werken. Dat klopt niet. Ook voor een biologische boer is werken op kleine percelen minder efficiënt en ook bij strokenteelt is lang rechtdoor kunnen eko-ploegen voordeliger (Financier)
- De suggestie is steeds dat bedrijven helemaal moeten 'omschakelen' en dat dit een grote stap is. Er zijn juist ook bedrijven in de akkerbouw/vollegrondsgroente die een deel van de productie biologisch hebben. Dan is de stap veel minder groot. Je zou juist een 'gedeeltelijke omschakeling' willen stimuleren en er een minder grote stap van willen maken. (Brancheorganisatie)
 - Eens! Hou ruimte voor differentiatie en tussenvormen. Help het bedrijfsrisico verlagen, geef ruimte aan geleidelijke overgang. (Overheid)
- Telers zullen omschakelen als er enerzijds voldoende financiële regelingen zijn om het verlies tijdens de omschakelperiode goed te maken, en, anderzijds als er een groeiende vraag naar Bio producten is waarmee ze na omschakeling een goede boterham kunnen verdienen. De Pull-Strategie lijkt de veilige weg. Financiers (banken) vragen dit ook steeds: is er markt voor dit product en is je bedrijf rendabel? (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))

- Meer gelden beschikbaar stellen om boeren te ondersteunen in het omschakelen. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Een basis inkomen voor omschakel telers, zodat ze iig zekerheid hebben voor hun eigen eten. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Heel gevaarlijk, je krijgt verstoring in de markt, over aanbod van producten. Niet de goeie weg. (Boer (biologisch))
 - Ik kan me goed voorstellen dat met name vanuit de kant van de verwerkers en handelaren wordt aangedrongen op een subsidie aan/ ondersteuning van een omschakelende boer. Immers een vergroting van het aanbod bij een minder sterk groeiende vraag door de consument leidt tot lagere inkooprijzen voor de handel en verwerking. NIET DOEN DUS! (Boer (biologisch))
- Perspectief bieden - markt creëren - zorgen voor goede voorlichting - ontwikkeling van noodzakelijk tools om bio mogelijk te maken - grote bottleneck vandaag is het bouwplan - alle gewassen in het bouwplan moeten omschakelen waarbij voor een aantal dominante gewassen zoals aardappelen, suikerbieten, graan nu niet voldoende vraag is naar biologisch product waardoor het voor andere gewassen lastig wordt om om te schakelen naar biologische teelt. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Overheden kunnen het goede voorbeeld geven. En dit ook verder uitdragen (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- SKAL heeft een monopolie op de controle. Deze kosten worden als maar hoger in de keten wat een prijsopdrijvend effect heeft. De controle moet eenvoudiger waardoor de kosten per product omlaaggaan maar de borging blijft. Zeker de eenzijdige verhoging van SKAL is niet 'eerlijk'. Er dient ook nog vertrouwen te zijn in iedereen die werkt in de biologische sector, ook omdat iedereen er baat bij heeft aan een juiste/goede/volledige tracing en waarborging van biologisch. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- De 25 miljard inzetten om de transitie naar duurzame landbouw mogelijk te maken met als eerste stap gesprekken aan de keukentafel en kleinschalige bijeenkomsten en demo's bij agrariërs die het al duurzaam doen om het ijs te breken. En agrariërs met hulp van (betaalde) tijd en inzet van reeds duurzaam producerende agrariërs te voorzien van advies en inspiratie. (Onderzoek, kennis en advies)

VRAAG 3: Op welke manier wil je bijdragen aan deze actielijn?

- Deelnemen aan gebiedsproces op regionaal niveau (Consument)
- In groenten teelt betekent omschakelen meer arbeid. Tegelijkertijd worden robots beter, maar is het resultaat nog niet goed genoeg om de teler zekerheid te geven. Een programma om telers robots te laten gebruiken waar het financieel risico wordt afgedekt helpt robots om dichterbij de markt te komen en telers om gewend te raken aan deze nieuwe technologie (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Als consument koop ik al mijn voedselproducten bij de biologische winkel. Gezien mijn (middelhare) inkomen zou ongeveer 30% van de bevolking van Nederland dit makkelijk moeten kunnen doen, en dat is genoeg om de transitie naar biologisch mogelijk te maken voor het merendeel van onze boeren. (Consument)
- Bestaande telers stimuleren om te schakelen (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Een boer is een ondernemer en zal zelf wel omschakelen als er markt voor is, en anders niet. Al het ander dan creëer je reageerbuisbedrijven die hangen aan subsidie. Bovendien zal er extreem veel hulp geboden moeten worden omdat veel oogsten zullen mislukken (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Door te laten zien dat Biologisch meer is dan een teelttechniek (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))

- Wij dragen bij door omschakelaars bij te staan in de omschakeling. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Niet! Ik zie geen mogelijkheden om op ons bedrijf biologisch te produceren. Ik wil wel andere mogelijkheden om meer natuur en milieuvriendelijk te werken. Stimuleer deze juist en sluit aan bij de bestaande landbouwpraktijken. Zo krijg je veel meer credits uit de sector (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - Advies: Hoogste tijd om deel te gaan nemen aan bijscholingscursus in de biologische landbouw (Boer (biologisch))
- Het organiseren van positief ingestelde bijeenkomsten waarin agrariërs ervaren HOE je om kunt gaan naar duurzame productie. Het agenderen bij overheden dat BODEM leidend moet zijn in landbouwbeleid en te nemen maatregelen. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Het streven van de Europese commissie om in 2030 naar 25% biologische landbouw te groeien lijkt op het eerste gezicht hartstikke mooi. Echter, net als in de gangbare landbouw wordt ook in de biologische landbouw het merendeel van de producten in het buitenland en dan met name in Duitsland afgezet. Mocht in Duitsland de transitie naar meer biologische landbouw slagen dan zal er voor de Nederlandse biologische boer nog maar een kleinere rol dan nu als gatenvuller zijn weggelegd. Kortom het is de hoogste tijd om de vraag naar biologische producten in Nederland te laten groeien oom te voorkomen dat het huidige lage percentage biologische landbouw niet te zien dalen omdat Duitsland meer zelfvoorzienend gaat worden. Door vanuit de overheid te stimuleren/ voor te schrijven dat in het onderwijs, ziekenhuizen, verpleegtehuizen alleen biologische voeding dient te worden aangeboden wordt een structurele bodem onder de vraag naar deze producten gelegd. Daarnaast is het te overwegen om aan de cateraars het prijsverschil tussen gangbare en biologische producten te vergoeden, zodat daar zolang er nog geen sprake is van "true pricing " een gelijk speelveld wordt geboden. (Boer (biologisch))

3.2 Voortzetten van bestaande biologische productie

Meer biologische productie (H3)

Voortzetten van bestaande biologische productie (3.2)

Toelichting

Koplopers op het gebied van duurzame landbouw verdienen waardering voor de stappen die zij in het verleden hebben gemaakt. Zij hebben behoefte aan (meerjarige) zekerheid over hun bestaansmogelijkheden. Voor bestaande biologische bedrijven is het cruciaal dat hun verdienmodel op orde blijft, dat zij zich kunnen blijven doorontwikkelen, en dat zij met andere biologische ketenpartijen kunnen blijven innoveren.

1. Deze actie bevat drie vragen.
2. Klik rechts op een vraag, typ jouw antwoord in het invoerwindow en verstuur het met POST.

Wil je reageren op anderen? Selecteer een antwoord en klik op RESPOND. Geef jouw reactie en klik op vervolgens POST.
3. Klik op de volgende vraag (scroll naar beneden) om verder te gaan.
4. Klik links op de slides of gebruik de navigatiepijlen om naar de andere acties te gaan.

VRAAG 1: Wat vind je goed aan deze actielijn?

- Heel goed (Boer (biologisch))
 - Vragen van bio-boeren sneller beantwoorden. Vragen over aanwending van vaste mest of compost serieus behandelen. (Boer (biologisch))

- Prima en verder uitbouwen (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Heel goed. Je ziet nu vaak dat er voor de echte koplopers/pioniers weinig ondersteuning/subsidie regelingen mogelijk zijn. Vaak zie je dat dan na enkele jaren zo'n voorbeeld wordt "gebruikt" bij een nieuwe subsidie. Dat is dan vaak te laat voor de pionier. Je zou willen dat de pionier daar dan ook voor beloond kan worden. (Boer (biologisch))
 - Deze voorlopers inzetten als voorbeeld en hun expertise gebruiken en daarvoor belonen (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Heel belangrijk (Boer (biologisch))
 - Alles bepalend is de marktvraag, ofwel de prijs van biologisch versus gangbaar. (Consument)
- Goed dat hier aandacht voor is (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Heel goed! (NGO)
- Er ligt een solide basis daar moeten we verder op bouwen. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Heel goed en belangrijk (Onderzoek, kennis en advies)
- Biologische productie is ook een keuze voor een bedrijfstak en het verdienmodel is in wezen niet anders dan elk ander bedrijf. (Consument)

VRAAG 2: Welke tips heb je om de uitvoering van deze actielijn te verbeteren?

- Maak onderzoeksgelden vrij om de voorlopers te faciliteren (Boer (biologisch))
 - Inderdaad belangrijk om voorlopers te blijven waarderen en te blijven stimuleren om te innoveren. Met onderzoeksmiddelen daarbij wordt de durf ondersteund. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Het gaat hier om het leren omgaan met meer concurrentie en het ontwikkelen van methoden om een lonend prijsniveau te handhaven en tegelijk het prijsverschil met gangbaar kleiner te maken. Wellicht dat producentenverenigingen dat kunnen en daarvoor ondersteuning nodig hebben. (Boer (biologisch))
- In het actieplan en zeker ook op dit punt wordt de marktordening vergeten als instrument. Bioboeren zouden een productenorganisatie kunnen oprichten en daarmee marktmacht organiseren. Deze optie is er maar wordt niet gebruikt. Daar liggen kansen. (Brancheorganisatie)
- Zorg voor meer materieel en kennis bij de loonwerkers. De weerstand kan daar ook nog wel omlaag. (Financier)
- De meeste waardering zal de Koploper krijgen als hij een duurzaam bedrijf heeft dat rendabel is en waarin voldoende financiële ruimte zit om te innoveren. Dat krijg je niet met subsidies, dat krijg je met een gezonde vraag (middels Green Deal Heffing) en een goede ketenbenadering. Extra steun lijkt dan overbodig. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Alles staat of valt met het beloningssysteem en enthousiasme van de betrokkenen (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Wellicht dat deze groep koploper kunnen worden/blijven in de verdere ontwikkeling van verduurzaming / biodiversiteit / natuurinclusief ed. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Het belonen van prestaties i.p.v. inspanning kan ook helpen. Van dat laatste profiteert vooral degene die eerder nog niks heeft gedaan, bijv. bij subsidie voor het planten van bomen. Bij het belonen van prestaties beloon je bijv. het hebben van een agroforestry systeem. Daarnaast is het van belang dat in beleid onderscheid wordt gemaakt tussen sectoren, zodat bioboeren niet door generieke maatregelen worden getroffen die worden genomen om problemen op te lossen die ze niet mede veroorzaakt hebben. (NGO)

- Zet boeren betaald in om hun kennis en ervaringen over te dragen aan andere agrariërs. Dat levert extra inkomsten op. (Onderzoek, kennis en advies)
- Leg de nadruk op het stimuleren van biologische productie en niet op het controleren door analyse en handhaven op de volledige afwezigheid van chemisch-synthetische pesticideresiduen. (Brancheorganisatie)

VRAAG 3: Op welke manier wil je bijdragen aan deze actielijn?

- Arbeid vinden wordt steeds moeilijker, kan je met de koplopers een innovatieprogramma opzetten om nieuwe techniek die afhankelijkheid van externe arbeid vermindert grootschalig in te passen in de bedrijfsvoering. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Mijn kennis en kunde inzetten op de punten waar het van belang kan zijn. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Behalve dat ik al mijn voedselproducten biologisch koop, ondersteun ik alle acties die biologisch boeren kunnen stimuleren, zoals Land van Ons, Herenboeren, lokale streekwaar, etc. (Consument)
- Er wordt aan leveranciers afname garantie en lange looptijden geboden met een eerlijke prijsstelling. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Biologische een goede plek geven in de gebiedsgerichte aanpak, als onmisbaar onderdeel in de mix van ondernemerschap in een gebied. Experimentruimte blijven houden en bieden. (Overheid)

3.3 Medewerking en inzet van de keten

Meer biologische productie (H3)

Medewerking en inzet van de keten (3.3)

Toelichting

Groei van de biologische productie is mede afhankelijk van een goed werkende keten en moet bijdragen aan het verdienmodel van alle ketenpartijen: van toeleverende partijen die productiemiddelen zoals machines, veevoer en uitgangsmateriaal leveren en van handelaren, vervoerders, verwerkers met voldoende capaciteit, exporteurs en verkoopkanalen die zorgen voor afzet.

1. Deze actie bevat drie vragen.
2. Klik rechts op een vraag, typ jouw antwoord in het invoerwindow en verstuur het met POST. Wil je reageren op anderen? Selecteer een antwoord en klik op RESPOND. Geef jouw reactie en klik op vervolgens POST.
3. Klik op de volgende vraag (scroll naar beneden) om verder te gaan.
4. Klik links op de slides of gebruik de navigatiepijlen om naar de andere acties te gaan.

VRAAG 1: Wat vind je goed aan deze actielijn?

- Zonder keten gaat het niet (Boer (biologisch))
- De keten speelt zich grotendeels af op regionaal niveau. Op dat niveau moet dan ook overleg plaatsvinden met afzetkanalen. Door samenwerkende gemeenten? Dit is niet uitgewerkt. (Consument)
 - Alle betrokken zouden hun expertise in moeten zetten op keten denken. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))

- De bioregio is een sterk concept waar iedere schakel in de keten iets mee kan. Doen! (Financier)
- Als er een goede keten is met voldoende volume, kan er ook een goed aanbod in de supermarkten geleverd worden tegen scherpe prijzen. (Boer (biologisch))
 - Een goede keten/leveranciers vereniging is onmisbaar. (Boer (biologisch))
- Zolang voor de retail het verdienmodel en gebruiksgemak van gangbare producten beter is zal verdere marktontwikkeling moeizaam gaan, zelfs bij sterk groeiende consumenten vraag (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Goede werking van keten is essentieel voor een gelijkwaardige beloning in de keten wat resulteert in een gewenste groei van biologische productie (Brancheorganisatie)
- Samenwerking voor verduurzaming is onontbeerlijk, een gezamenlijk verdienmodel (Onderzoek, kennis en advies)
- Iedereen in de keten moet meewerken alleen dan kan het slagen. De wil aan de productiezijde is er, ik heb eerder twijfels aan de wil om hieraan mee te werken aan de aanbodzijde van eindproducten aan de consument. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Misschien moet er zo langzamerhand niet gekeken worden naar totaal nieuwe ketens. Van de huidige supermarktketens moet je het niet hebben lijkt het. (Onderzoek, kennis en advies)
- Feedback uit de keten is nodig om de plantenverdeling richting te geven. Alles wat je aan de basis mee kunt geven is een winst voor de gehele keten. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))

VRAAG 2: Welke tips heb je om de uitvoering van deze actielijn te verbeteren?

- Er is in de nota geen enkele aandacht voor CSA's (Herenboeren, zelfoogsttuinen etc). Die kunnen een belangrijke rol spelen in de vergroting van de afzet en verbeteren de band tussen producent en consument. (Consument)
 - Helemaal mee eens! (Consument)
- De ketens die ik ken werken landelijk en exporteren ook. Te voorzien is, dat uitbreiding van de vraag door boeren in eerste instantie zal leiden tot meer vraag en dus hogere prijzen van inputs. Pas later zullen schaalvoordelen tot lagere prijzen van biologisch voer, planten, zaden, enz. Tot lagere prijzen van zulke inputs kunnen leiden. Wellicht zijn hier overbruggingsregelingen nodig. (Boer (biologisch))
- De term 'medewerking' komt vreemd over. Het straalt uit de 'de keten' als iets wordt gezien dat geheel los staat van de boer en tuinder. In de praktijk werkt dat heel anders. (Brancheorganisatie)
- Hoe goed het idee van de bioregio ook is. Zorg dan ook dat je de (Europese) verbinding laat zien met andere bioregio's waar bijvoorbeeld je zaad of je stro vandaan komt. Laat zien dat je met elkaar balans brengt op een Europese schaal (en dus geen soja van over zee). Alleen van dichtbij is schraalhans, wel mooi om te laten zien maar voor de consument te klein assortiment. (Financier)
- Ketens kunnen zeker werken, maar ze moeten aangestuurd worden door de vraag van de consument. Regionale specials doen het vaak goed in een keten, maar als we meer over algemene dagelijkse voedingsmiddelen spreken, is een keten vaak overbodig. De Green Deal Heffing aan da kassa draagt bij aan de mogelijkheden van voedingsmiddelen te kunnen exporteren: de prijs van deze producten zoals bio aardappelen of bio graan wordt bepaald door de markt, en niet door kunstmatig overheid ingrijpen. Export en import blijft dan ook gewoon doorgaan. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))

- Bio staat eigen lijk nog in de kinderschoenen. Te veel teelt is nog achterhaald. Zolang de vraag nog groter is dan het aanbod zullen niet alle neuzen dezelfde kant op gaan (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Vanuit de consument/retail moet de marktvraag worden terugvertaald naar de productie (Brancheorganisatie)
- Zolang lokaal/NL bio product niet boven import van bio producten gezet wordt, gaan we geen mooie toekomst tegemoet als bio boer. De handel (keten) maakt het niet uit waar het vandaan komt. Daarom kan ik niet bio gaan en ook de arbeid is het niet. Het netto milieuvoordeel is er nog niet. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Ketenarrangementen opzetten waarbij de partners met elkaar praten over hun keten eerlijk maakt (Onderzoek, kennis en advies)

VRAAG 3: Op welke manier wil je bijdragen aan deze actielijn?

- Deelnemen aan regionaal integraal gebiedsproces waarin samenwerking met ketenpartners aan de orde komt. (Consument)
- Grotere bedrijven in de keten enthousiasmeren om met elkaar, aan deze duurzame wind op te kruisen. Per sector organiseren, bijv. van graan ==> bier / brood, samen met de key-note players, die we allemaal kennen. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Verschillende Robotica inzetten en presenteren om de steeds moeilijker te vinden arbeid te vervangen. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Bijdragen aan het stimuleren van de afzet, keteninrichting en innovatie (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Onderzoeken hoe ketens eerlijker gemaakt kunnen worden (Onderzoek, kennis en advies)
- In de keten het gesprek voeren over de herdefinitie van groei. (Overheid)
- Op basis van feedback uit de keten passende plantenrassen maken. Initiatief nemen om ketenpartners bij elkaar te roepen. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))

3.4 Toegang tot geschikte en betaalbare grond

Meer biologische productie (H3)

Toegang tot geschikte en betaalbare grond (3.4)

Toelichting

Beperkte toegang tot geschikte en betaalbare grond kan een obstakel vormen voor groei van de biologische landbouw in Nederland. Geschikte grond is niet altijd beschikbaar en/of heeft een hoge prijs.

1. Deze actie bevat drie vragen.
2. Klik rechts op een vraag, typ jouw antwoord in het invoervenster en verstuur het met POST. Wil je reageren op anderen? Selecteer een antwoord en klik op RESPOND. Geef jouw reactie en klik op vervolgens POST.
3. Klik op de volgende vraag (scroll naar beneden) om verder te gaan.
4. Klik links op de slides of gebruik de navigatiepijlen om naar de andere acties te gaan.

VRAAG 1: Wat vind je goed aan deze actielijn?

- Het plan besteedt eindelijk een beetje aandacht aan de pacht kwestie. De grondeigenaren behoeven een aparte categorie en het beschikbaar maken van grond heeft meer aandacht. Daarbij moet de maatschappelijke opgave bij de consument blijven, zodat een redelijke pachtopbrengst gegarandeerd blijft - anders is het voor geen enkele particulier interessant om aan een biologische boer te verpachten (Financier)
 - Gezien de stikstof problematiek hebben we 25 miljard in kas om de bio sector te stimuleren (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - De prijs van de grond is in ons land veel te hoog om duurzaam te telen voor een fatsoenlijke prijs. Beleggers en niet-boeren hebben belang bij alleen een hoge prijs. Hierdoor zullen de pachten weer gaan stijgen. (Boer (biologisch))
 - Een landelijk pacht prijs voor hoeve pacht maar ook voor geliberaliseerde pacht. (Boer (biologisch))
- Ook hier zal de vraagkant van de biologische productie zijn werk moeten doen (Boer (biologisch))
- De grond prijs is erg hoog in NL ook in vergelijking met de rest van de EU. Dit is een incentive om de productie per hectare te verhogen en dat is tegenstrijdig want verduurzaming (het niet gebruiken van pesticiden en kunstmest) zorgt eerder voor een verlaging van de opbrengst per hectare. Ook de afname van landbouwgrond t.b.v. Woningbouw, zonneparken maar ook natuur zorgt voor een prijsopdrijvend effect. Landbouwgrond zou beschermd moeten worden, op de huidige manier wordt de landbouw NL uitgedreven. Dit is ook een strategisch politieke vraag inzake voedselveiligheid enz... (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Biologische productie zal ook door marktwerking, niche product met hogere prijs, de eigen kosten moeten verdienen. (Consument)
- Er is te veel ruimte nodig om alles wat we consumeren te verbouwen in Nederland. Grond zal alleen maar duurder worden door groei van mensen, wegen en steden. Geschikte grond sowieso voor voedselproductie behouden en niet voor andere doeleinden. (Consument)

VRAAG 2: Welke tips heb je om de uitvoering van deze actielijn te verbeteren?

- De voorwaardelijkheid aan pacht vanuit overheden zal strakker moeten: bijv. verplicht biologisch en gereduceerd tarief bij extra restricties vanuit bijv. Natura 2000 verplichtingen. Daarnaast kan overheid ook grote grondspelers (pensioenfondsen, verzekeringsmaatschappijen etc.) stimuleren om pachtvoorwaarden gunstiger te maken voor biologische productie. (Onderzoek, kennis en advies)
- Om een gezonde bodem onder de biologische landbouw te hebben moet er gestimuleerd worden dat grond wordt aangekocht om te verpachten aan biologische boeren / pioniers. Voor een normale prijs (niet op inschrijving dus, maar gewoon zoals de regionorm). Dat de overheid zelf stuurt op maximale pacht vertroebelt het beeld. Een vorm van groene pacht (fiscale vrijstelling) kan daarin een brede verbetering brengen. Vergelijk ook de groene aandelen. Daarin wordt geen maximaal, maar wel een gezond rendement nagestreefd. Ik sta hier als 'financier' maar ik ben verpachter van landbouwgrond op een particulier landgoed. Ik zie mijzelf niet als financier. (Financier)
 - Boerenbedrijven regulier ombouwen naar Bio sector en hun rendement gelijk houden. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Inzetten op langjariger pachtcontracten en bij contracten duurzame vorm van landbouw verplichten. (Onderzoek, kennis en advies)

VRAAG 3: Op welke manier wil je bijdragen aan deze actielijn?

- De term landschapsgrond is heel gevaarlijk als dat betekent dat er een bestemmingscategorie bijkomt. Landbouwgrond moet landbouwgrond blijven en extensiveringsdiscussies zijn beperkt tot melkveehouders, afwaardering is voor financiers reden om financiering terug te trekken. Om biologische uitbreiding te faciliteren zal die grond ook geschikt / gecertificeerd moeten zijn. Niet vanuit de boer, maar vanuit de aanbieder is de grond meer waard, want gangbaar kan overal. (Financier)
- Pacht aan biologische boeren moet interessant zijn voor de verpachter. Particuliere (landgoed-)eigenaren zoeken in een partner (pachter) een zekere, langdurige en passende partner. Natuurinclusief (gecertificeerde) grond zou daarbij een meerwaarde moeten hebben. Een particulier tendert niet en zet geen fictieve plus op een bod. Een fiscale prikkel (geen vermogensrendementsheffing op SKAL-grond) zou voor investeerders een belangrijke prikkel zijn - nu is het rendement bij verpachten volgens de regionorm NEGATIEF vanwege de belasting in Box 3. Deze bottleneck is vrijwel onbelicht! Daarnaast is de pachtwetgeving niet toepasbaar - alleen bij geliberaliseerde pacht kan je tot maatwerkafspraken komen. Reguliere pacht is onverstandig vanuit het oogpunt van de financier. (Financier)
 - Hier speelt ook de lokale overheid een belangrijke rol. Regionaal mee laten denken /werken (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- De hoogste bieder bepaald, dus niet kunstmatig voordeeltje gaan bieden aan bioboeren, gewoon de tucht van de markt. Is er vraag naar bio dan zullen ze meer verdienen als een reguliere boer en grond kunnen kopen anders niet (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - Het verdienmodel zwaar laten leunen op kunstmatig lagere pachtnormen voor een biologische boer zal slechts op korte termijn van positieve invloed zijn. (Boer (biologisch))

3.5 Onderscheidend blijven op duurzaamheid

Meer biologische productie (H3)

Onderscheidend blijven op duurzaamheid (3,5)

Toelichting

De biologische landbouw is nu één van de koplopers op het gebied van duurzaamheid en geeft richting aan de toekomst van de landbouw. De huidige beleidsontwikkelingen op het gebied van klimaat, natuur, water en dierenwelzijn zullen er voor gaan zorgen dat de gangbare landbouw op termijn ook duurzamer wordt.

1. Deze actie bevat drie vragen.
2. Klik rechts op een vraag, typ jouw antwoord in het invoervenster en verstuur het met POST.
Wil je reageren op anderen? Selecteer een antwoord en klik op RESPOND. Geef jouw reactie en klik op vervolgens POST.
3. Klik op de volgende vraag (scroll naar beneden) om verder te gaan.
4. Klik links op de slides of gebruik de navigatiepijlen om naar de andere acties te gaan.

VRAAG 1: Wat vind je goed aan deze actielijn?

- Belangrijk. Biologisch moet geen museum worden, maar in ontwikkeling blijven. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Dan vervalt op termijn voor beleidsmakers ook de noodzaak om biologische boeren nog speciaal te ondersteunen. (Boer (biologisch))

- Helemaal eens, ik vind duurzaam een betere term dan biologisch. Misschien is er ook nog iets beters. En heb ook aandacht voor de elementen die sommige gangbare boeren nu ook al goed doen. (Consument)
- Technische innovatie benadrukken! Veredeling, machines, robotisering, satellieten, inventarisaties en probleemoplossingen (Financier)
 - Naast alle innovatie gaat het om water, voedsel en stikstof beheersing. Gezamenlijke belangen zonder belangenverstreming (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Dit staat buiten kijf! (Boer (biologisch))
- Blijven ontwikkelen! (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Belangrijk. Gangbaar moet ook steeds duurzamer worden, Biologisch moet telkens haar meerwaarde bewijzen (Onderzoek, kennis en advies)
 - Ja, gangbaar moet duurzamer worden, waardoor het onderscheid tussen biologisch en gangbaar juist kleiner wordt (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Biologisch moet zich blijven ontwikkelen om onderscheidend te blijven t.o.v. Gangbare landbouw. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Waarom moet biologisch onderscheidend blijven? Ik denk juist dat beide naar elkaar toe moeten groeien (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Kringlooplandbouw is de hoofdlijn van de overheid. Waarbij de kringloop niet alleen op bedrijven niveau maar vooral op maatschappij niveau moet ontwikkelen. Voor bio wordt het de komende tijd zeer lastig om én kringlooplandbouw én 100% bio te combineren. Er zijn vrijwel geen reststromen beschikbaar die biologisch zijn gecertificeerd. Bij 100% bio grondstoffen als eis, op zich logisch, wordt het onderhoud van de bodemvruchtbaarheid lastig. Dan ontstaat het risico van bodemverschuiving, juist dat wat je niet wil. (Onderwijs)
- Elk bedrijf verdient het om zich te kunnen onderscheiden op duurzaamheid. (Consument)

VRAAG 2: Welke tips heb je om de uitvoering van deze actielijn te verbeteren?

- Innovatieruimte samen met onderzoek in veldlabs etc., specifiek gericht op biologisch (Onderzoek, kennis en advies)
- Op stap naar buurlanden en buurbedrijven. Neem je loonwerker mee. Beloon de boer tot en met de dinerbon en de eigen keuken. Trots zijn op wat je maakt is de beste motivatie. (Financier)
 - Kennis en kunde delen. Opleidingen aantrekkelijker maken Waardering voor de boer en teler om deze in te zetten op voorlichting aan de nieuwe generaties. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Met kleine stapjes in de gangbare landbouw kunnen snel een grote vooruitgang worden gemaakt. Biologisch meer zien als voorloper van de gangbare landbouw. Voor natuur, biodiversiteit, is misschien beter om natuur en voedselproductie duidelijker te scheiden, waardoor er meer ruimte komt voor ongestoorde natuur. (Brancheorganisatie)
- Kennis, onderzoek, delen! (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Kijk breed naar de uitdagingen in de landbouw en zorg dat bio op alle fronten meekomt (en waar mogelijk vooroploopt). Denk aan logische aspecten als klimaat, waterkwaliteit en biodiversiteit, maar ook aan energie, waterefficiëntie, circulariteit, sociaal etc. (Onderzoek, kennis en advies)
- Continue verbetering in kleine stapjes. Internationale blik houden (Onderzoek, kennis en advies)
- Vervang biologisch op den duur door ander label dat meer recht doet. (Consument)

- Betrek veel disciplines en ondersteun boeren met kennis en andere stimulansen die helpen bij een goed bedrijfsplan, zodat natuur en bedrijf eigenlijk niet meer van elkaar te onderscheiden zijn (Consument)
- Het snelst haal je hier resultaat door meer gangbare ondernemers te verleiden, lees het interessant te maken, om biologisch te gaan telen. (Consument)

VRAAG 3: Op welke manier wil je bijdragen aan deze actielijn?

- Meedenken over praktische inrichting zonder te veel bureaucratische belemmeringen (c.q. RVO-vrij) (Onderzoek, kennis en advies)
 - Eens (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Mijn bijdrage blijft aanvullen en motiveren van het omschakelen in denken en processen verbeteren (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Wij zijn altijd bezig met innovaties en verbetering in de breedste zin. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Meerekenen aan manieren waarop we de kringloop ook in de bio landbouw kunnen sluiten. (Onderwijs)

4. Meer kennis en innovatie

4.1 Kennisagenda Biologisch

Meer kennis en innovatie (H4)

Kennisagenda Biologisch (4.1)

Toelichting

Er komt begin 2023 een kennisagenda biologische productie en consumptie (kennisagenda Biologisch). Deze kennisagenda structureert en bundelt de kennisopgaven en geeft richting aan de inzet op kennis en innovatie in de komende jaren.

1. Deze actie bevat drie vragen.
2. Klik rechts op een vraag, typ jouw antwoord in het invoervenster en verstuur het met POST. Wil je reageren op anderen? Selecteer een antwoord en klik op RESPOND. Geef jouw reactie en klik op vervolgens POST.
3. Klik op de volgende vraag (scroll naar beneden) om verder te gaan.
4. Klik links op de slides of gebruik de navigatiepijlen om naar de andere acties te gaan.

VRAAG 1: Wat vind je goed aan deze actielijn?

- Heel goed (Boer (biologisch))
- Moet! Sla vooral de bestaande (oudere) boeren niet over. Breng oude en nieuwe kennis bij elkaar. (Financier)
- Luister naar de boer en omschakelende boer wat ze nodig hebben. Praktijk weet het meeste (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Zeer belangrijk maar zorg voor een goede mix van deelnemers en niet weer alle oude politici uit de kast halen Zorg voor verjonging in de werkgroep die dit gaat doen (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Helemaal eens, en dan vooral praktische ervaring niet alleen qua inhoud maar qua proces (Consument)
- Kennis is en blijft belangrijk om ook de biologische landbouw verder te ontwikkelen en onderscheidend te blijven (Boer (biologisch))
- Prima, maar zorg ook voldoende aandacht voor de biologische veehouderij die een belangrijke rol kan spelen in de extensivering van de gangbare veehouderij en allerlei reststromen kan verwaarden (Onderzoek, kennis en advies)
- Goede actielijn (Onderzoek, kennis en advies)

VRAAG 2: Welke tips heb je om de uitvoering van deze actielijn te verbeteren?

- Tussen 2004-2011 hebben we gewerkt in ketenwerkgroepen. Dat was een groot succes. Vraaggestuurde (vanuit de keten) onderzoeken (Boer (biologisch))
- Maak onderscheid tussen: (Onderzoek, kennis en advies)
- Maak onderscheid tussen: need to know en nice to know enerzijds en korte en lange termijnacties anderzijds. Kijk ook bij de vragen wat al elders (deels) wordt gerealiseerd om zo effectief mogelijk 'biologisch' te blijven bedienen. (Onderzoek, kennis en advies)

- Er wordt al heel veel onderzoek gedaan dat relevant is voor biotelers, zoals het programma Onderzoek en Innovatie van BO Akkerbouw. Het is belangrijk daar goed mee samen te werken. (Brancheorganisatie)
- Zorg ervoor dat kinderen veel meer leren over de natuur, over waar hun eten vandaan komt en waarom biologisch heel normaal is en conventioneel juist bijzonder. Zorgen dat het op het curriculum komt van de opleidingen. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Helemaal eens (Consument)
- Zie mijn reactie op het actieplan als geheel in een LinkedIn post: https://www.linkedin.com/posts/jeroom-remmers-3689097_vandaag-bracht-het-landbouwministerie-het-activity-7010655217620848641-DV-k?utm_source=share&utm_medium=member_desktop (NGO)
- Waar mogelijk linken en samenwerken met uitdagingen die voor de algehele landbouw gelden, maar waar nodig ook separaat bio onderzoek opzetten! Maar het moet geen geïsoleerde tak worden!! Sommige vragen zullen landbouwbreed behandeld moeten worden, maar sommige ook zeker per sector (akkerbouw, veehouderijsectoren, sierteelt, fruitteelt etc.) (Onderzoek, kennis en advies)
- Maakt het multidisciplinair: technisch, socio-economisch... (Onderzoek, kennis en advies)
- Als het om wetenschappelijke onderzoeken gaat: Voor veel onderzoek is co-financiering nodig. Zorg voor wetenschappelijke onderzoeken waar geen co-financiering voor nodig is!! Dat is voor boeren niet op te brengen. (Onderzoek, kennis en advies)
 - En let ook op onderzoek naar het hele proces om meer duurzaam te consumeren incl. beïnvloeden van ketenpartijen incl. consument (Consument)

VRAAG 3: Op welke manier wil je bijdragen aan deze actielijn?

- Meedenken over evenwichtige agenda met bovengenoemd onderscheid. (Onderzoek, kennis en advies)
- Meedenken over hoe robotica oplossingen effectief kunnen worden ingezet. Hoe kunnen we de drempel verlagen voor telers (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Als schelpdiersector onderstrepen we het belang van de kennisagenda en een sterke vergroting ervan. We doen dan ook graag mee met kennisagenda waarbij kennisvragen worden geïnventariseerd en gebundeld. Voor ons ligt daarbij de focus op de afzet en verwerking van biologische producten. Ook worden we graag betrokken bij de genoemde robotisering en de gezondheidsclaims. Tot slot worden we graag betrokken bij het gesprek bij het Groenpact over biologisch georiënteerde lectoren en practoraten. (Brancheorganisatie)
- Meedenken over socio-economische aspecten van duurzame ontwikkeling (Onderzoek, kennis en advies)
- Zorg voor laagdrempelige kennisoverdracht. Positief. Laat zien wat er WEL kan en HOE. Voorbeeld: Het symposium Symphony of Soils 2018 in Oosterwolde. 350 agrariërs met staande ovatie na afloop voor de organisatoren. www.worldfoodweek.nl (Onderzoek, kennis en advies)

4.2 Kennisontwikkeling

Meer kennis en innovatie (H4)

Kennisontwikkeling (4.2)

Toelichting

Voor kennis en innovatie werkt LNV met meerjarige missie- en innovatieprogramma's (MMIP's) die zijn benoemd in de Kennis en Innovatieagenda Landbouw, Water, Voedsel (KIA LWV). Deze is onderdeel van het rijksbrede Missiegedreven Topsectoren en Innovatiebeleid.

1. Deze actie bevat drie vragen.
2. Klik rechts op een vraag, typ jouw antwoord in het invoervenster en verstuur het met POST.
Wil je reageren op anderen? Selecteer een antwoord en klik op RESPOND. Geef jouw reactie en klik op vervolgens POST.
3. Klik op de volgende vraag (scroll naar beneden) om verder te gaan.
4. Klik links op de slides of gebruik de navigatiepijlen om naar de andere acties te gaan.

VRAAG 1: Wat vind je goed aan deze actielijn?

- Voor de gewone boer is dit vaak een ver van mijn bed show en kan je niet meedoen door allerlei regels (Boer (biologisch))
 - Alle onderwijs een voedsel en biologische landbouw module. Landbouwonderwijs drastisch hervormen. Docenten met spoed verplicht bijscholen. (Boer (biologisch))
 - Invloed van chemische en pesticiden industrie verbieden. (Boer (biologisch))
- Begrijpelijk, niet belerend en via het juiste kanaal kan dit succesvol zijn. Helaas nog te weinig animo voor LinkedIn, dat kan beter. En er moet ruimte worden gemaakt in de regels en de uitvoering moet makkelijk. Fouten moeten kunnen, anders gaat niemand experimenteren (Financier)
 - Eens (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Geheel staat goed in de stijgers maar het gaat om de rest mee te krijgen. Waar ligt het draaipunt (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Steek liever geld en energie in het stimuleren van de markt. Dan via kennisontwikkeling heel veel adviesbureaus aan het werk te houden zonder dat een bioboer hier echt profijt van heeft (Boer (biologisch))
 - Beiden is nodig. Zonder marktuitbreiding is kennisontwikkeling boter aan de galg smeren, terwijl de markt uitbreiden zonder dat de praktijk met voldoende kennis adequaat de consument kan bedienen werkt ook niet. Het is dus èn èn. (Onderzoek, kennis en advies)
- Eens (Onderzoek, kennis en advies)
- Boeren moeten vaak hun kennis delen maar krijgen er niks voor terug. Dat moet anders! Er moet in calls ook geld kunnen worden gegeven aan boeren om hun kennis te delen en mee te werken aan onderzoeken. (Onderzoek, kennis en advies)

VRAAG 2: Welke tips heb je om de uitvoering van deze actielijn te verbeteren?

- Doe vraaggestuurd onderzoek vanuit de landbouw (Boer (biologisch))
 - Eens (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- De MMIP's met dito PPS'en zijn
 - (i) niet altijd praktisch toegankelijk

- (ii) veronderstellen mede-investering vanuit bedrijfsleven (meestal 50%), wat voor veel benodigd onderzoek voor biologisch lang niet altijd haalbaar is en
- (iii) kennen voorwaarden die voor kennisinstellingen vaak ongunstig zijn (tarieven). Kijk voor oplossingen naar bijv. de organisatie van het onderzoek in de veenweidengebieden voor de klimaatagenda (VIPNL); daar is te zien hoe het efficiënt en effectief wel goed en gericht kan. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Eens (Onderzoek, kennis en advies)
- Hierop zijn al goede voorbeelden, zoals de inzet van Glastuinbouw NL, KAVB en BO Akkerbouw om namens hun achterban. Door geld te bundelen kunnen zij onderzoek mogelijk maken voor telers. Het is verstandig om daarvan te leren en waar mogelijk bij aan te haken. (Brancheorganisatie)
- Om werkelijk stappen te zetten moet er ook ruimte zijn voor werkelijke innovatie en nieuwe kennis, dus niet uitsluitend het oplossen van concrete vragen vanuit en met de praktijk, hoe belangrijk dat ook is. Ook biologisch, hoe klein en versnipperd ook, heeft behoefte aan doorbraken, juist om groter te kunnen worden. Faciliteer dat met aangepast financieringsinstrumentarium. (Onderzoek, kennis en advies)
- Sluit ook goed aan bij Europa. Vanuit Horizon Europe zijn er veel onderzoekscalls die zijn toegesneden op de biologische sector, en zorg vervolgens dat de Nederlandse kennisinstellingen financieel in staat zijn zich Europese deelname aan consortia te kunnen veroorloven. Door de lage tarieven onder HE is nu deelname voor NL-kennisinstellingen zwaar verliesgevend, wordt er zeer terughoudend meegedaan, en blijft er innovatiecapaciteit en dus ook EU-budget onbenut voor NL. Geldt niet alleen voor biologisch, maar in een kleine sector is halve kracht wel héél weinig energie. (Onderzoek, kennis en advies)
- Meer kennis ontwikkelen over welke vorm van biologische landbouw is het meest duurzaam (bodem, water, emissies, biodiversiteit, dierenwelzijn). Dus ook onderzoeken in hoeverre intensiveren en strikte scheiding tussen voedselproductie en natuur voordelig is. (Brancheorganisatie)
- 1. Maak middelen vrij voor onderzoeken die uitgaan van vragen vanuit de agrariërs zelf zoals bijvoorbeeld het wetenschappelijk valideren van duurzame manieren van boeren die in de praktijk werken. (Onderzoek, kennis en advies)
- 2. Zet vooral ook in op onderzoek naar bodembioïologie en niet alleen techniek. (Onderzoek, kennis en advies)
- Ik weet eigenlijk niet welke kennis of diploma's een "boer" (tuin- landbouwer) tegenwoordig moet hebben om een stuk Nederland te mogen beheren en gebruiken, in vergelijking met andere beroepen waar opleiding, diploma's en certificering voor nodig is, bijv. in natuurbeheer, bouw, ICT en zorg moet er continue bijgeschoold worden ook via praktijkopleidingen. Ik weet niet hoe dat in de agrarische sector geregeld is. (Consument)

VRAAG 3: Op welke manier wil je bijdragen aan deze actielijn?

- Meedenken over de organisatie hiervan. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Open dagen, excursies geven, docenten omscholen (Boer (biologisch))
- Presenteren van huidige goed lopende en slecht lopende voorbeelden om van te leren. Niet opnieuw het wiel uitvinden, maar stakeholders meenemen naar het doel (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Het plaatje laat peen zien, een gewas met veel handenarbeid om schoon te houden. Nederland heeft meerdere robotica partijen die zich richten op onkruid wieden. Deze sneller de markt opbrengen leidt tot minder afhankelijkheid van arbeid. En die kennis/producten kunnen ook weer worden geëxporteerd. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))

- Organiseren en opzetten van kennis bijeenkomsten, bouwen van consortia voor wetenschappelijke onderzoeken gericht op vragen vanuit agrariërs, agrariërs vanuit verschillende hoeken met elkaar verbinden (Onderzoek, kennis en advies)

4.3 Kennisverspreiding en onderwijs

Meer kennis en innovatie (Hq)

Kennisverspreiding en onderwijs (4.3)

Toelichting

Het is belangrijk om bestaande kennis beter beschikbaar te maken voor de biologische sector, want deze kennis is niet bij alle doelgroepen bekend. Andersom is er veel kennis aanwezig over biologische landbouw, die relevant is voor andere vormen van duurzame landbouw.

1. Deze actie bevat drie vragen.
2. Klik rechts op een vraag, typ jouw antwoord in het invoerwindow en verstuur het met POST. Wil je reageren op anderen? Selecteer een antwoord en klik op RESPOND. Geef jouw reactie en klik op vervolgens POST.
3. Klik op de volgende vraag (scroll naar beneden) om verder te gaan.
4. Klik links op de slides of gebruik de navigatiepijlen om naar de andere acties te gaan.

VRAAG 1: Wat vind je goed aan deze actielijn?

- Goed idee, zorg voor een Associate degree in de regio (max 30 minuten reistijd, studie in deeltijd / winterschool) (Financier)
 - Alles valt of staat met de toekomst. Laat onze jeugd ervaren wat het betekent om gezonder te leven en ook gezonder te telen. Scholing begint al op de lager school en voeding al op allerlei kinderopvang t/m de kleuterklassen (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Helemaal eens! (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Dit is wel een hele belangrijke! (Boer (biologisch))
- Klopt en ook dat andere duurzame vormen van landbouw ook de biologische sector veel kunnen leren (Onderzoek, kennis en advies)

VRAAG 2: Welke tips heb je om de uitvoering van deze actielijn te verbeteren?

- Het is mooi om te zien en ervaren dat gangbare collega's leren van ons. Het zou nog mooier zijn als ze voor onze kennis zouden gaan betalen. Is hier niet een methode voor te bedenken? (Boer (biologisch))
- Er is goede samenwerking voor kennis en innovatie binnen het mbo binnen CIV Groen en de 5 onderliggende clusters. Het zou goed zijn om daarbij de aansluiting te zoeken. (Brancheorganisatie)
 - Zorg voor goede school pakketten en bied deze gratis aan op elk leeftijdsniveau (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Stimuleren en subsidiëren van school groentetuinen, op biologische basis (Consument)
 - Schooltuin op de boerderij, excursies geven, docenten omscholen, open dagen (Boer (biologisch))

- Nederland heeft al een heel goed agrarisch onderwijssysteem. Het zou goed zijn om biologische landbouw als specialisatie in het onderwijssysteem op te nemen. (Brancheorganisatie)
- Zorg dat bio een centralere plek krijgt in de agrarische MBO- en HBO-opleidingen, zodat het 'normaler' wordt gevonden door de studenten. Via een SABE-regeling voor netwerken kan de kennis ook onderling uitgewisseld worden. (NGO)

VRAAG 3: Op welke manier wil je bijdragen aan deze actielijn?

- Voortgezet onderwijs "meenemen" tijdens snuffelstages en studieprojecten gericht op de doelstellingen - lesplannen maken i.s.m. onderwijs. De jeugd enthousiast maken voor agrarisch ondernemen, technische ondersteuning (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Uitleg geven aan kinderen hoe een bodem "werkt" en waarom dat belangrijk is (als bijna gepensioneerde bodemecoloog) maar zou daar graag ondersteuning bij hebben (Consument)

4.4 Innovatie

Meer kennis en innovatie (H4)

Innovatie (4.4)

Toelichting

Boeren, en zeker biologische boeren, zijn continu bezig met het doorvoeren van innovaties in hun bedrijfsvoering en teeltwijzen. Ook andere ketenpartijen doen dat. De ambitie is om deze innovaties breder te delen, door bijvoorbeeld ook ketenpartijen en potentiële omschakelende boeren hierbij te betrekken.

1. Deze actie bevat drie vragen.
2. Klik rechts op een vraag, typ jouw antwoord in het invoerwindow en verstuur het met POST. Wil je reageren op anderen? Selecteer een antwoord en klik op RESPOND. Geef jouw reactie en klik op vervolgens POST.
3. Klik op de volgende vraag (scroll naar beneden) om verder te gaan.
4. Klik links op de slides of gebruik de navigatiepijlen om naar de andere acties te gaan.

VRAAG 1: Wat vind je goed aan deze actielijn?

- Natuurlijk innoveren, waar we het beste in zijn. Daarnaast gebruiken waar anderen beter in zijn (landen die v.w.b. bio voor liggen op NL). Klopt het dat als ik dit actieplan scan op "internationaal", "kennis & ervaring uit het buitenland benutten" er weinig hits gevonden worden. Hier kan de Europese gemeenschap toch het verschil maken. Kennis van andere landen gebruiken, versterken en weer delen. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Innovatie is goed maar geen doel op zich het gaat om de reguliere landbouw of teelt een toekomst te geven en daarvoor is meer nodig (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Innovatie is en blijft belangrijk om Bio op een hoogwaardig niveau te houden. (Boer (biologisch))

VRAAG 2: Welke tips heb je om de uitvoering van deze actielijn te verbeteren?

- Hier komt het aan op toegankelijke financiering (aldus niet door RVO georganiseerd). Kijk voor hoe het wel kan naar de organisatie van het onderzoek/innovatie rond de klimaatopgave veenweidengebieden (VIPNL) (Onderzoek, kennis en advies)
- Het zou slim zijn om aan te haken bij bestaande innovatieve clusters, zoals SIGN (glastuinbouw), BO Akkerbouw, Crkls (www.crkls.nl) en CIV Groen. (Brancheorganisatie)
- Ketenpartij loonwerker wederom onderbelicht (daar zit veel kennis en schakelen naar een andere loonwerker / databeheerder is lastig!) (Financier)
- De best-case practices blijven bij de teler hangen. Hoe breng je deze breder onder de aandacht? (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- De POP3 programma's financieren tot 60-70% van nieuwe machines. Maar budget is klein en wordt 50X overschreven. Maak een programma specifiek voor bio-telers om apparatuur aan te schaffen specifiek voor de bio-landbouw en financier dan 20-30%. Dat moet genoeg zijn om de onrendabele top te financieren en brengt nieuwe innovatie dichterbij. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Geef goede fiscale mogelijkheden om innovaties toe te passen (Boer (biologisch))
- Zorg voor een passend aan toegesneden financieringsinstrument rond kennisvragen die bij de innovatie horen, waarbij niet de ondernemer bedolven wordt onder administratie (POP3+, SABE) en praktijkonderzoek gewoon onderzoek mag heten en waarbij iedereen, dus zeker ook de boer die kennis inbrengt wordt vergoed voor de geleverde inspanningen. (Onderzoek, kennis en advies)
- Voor zowel gangbaar als bio is het belangrijk om meer milieuvriendelijk te produceren. POP3 subsidies zijn nu alleen interessant voor de grote spelers. Je moet minimaal 50000 investeren. Waarom niet voor kleine investeringen (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Hou ruimte voor een brede interpretatie van het woord innovatie. Denk daarbij integraal. Voorbij sector-vraagstukken. (Overheid)
 - Het plan is een eerste aanzet, maar niet meer dan dat. Concrete maatregelen ontbreken en in landen waar het percentage biologisch in de landbouw boven de 20% is was het de overheid die een helder en duidelijk beleid in deze formuleerde. Een van de problemen is dat de houdbaarheidsdatum voor beleid in Nederland steeds korter wordt en de regeerakkoorden volledig dichtgespijkerd zijn. Dat maakt dat een stabiel langetermijnbeleid dat ondernemers en dus ook boeren nodig hebben voor verandering en investeringen ontbreekt. Kortom er moet een akkoord komen dat over de verschillende kabinetten heen gaat en uiteindelijk streeft naar 25% biologisch. Nu bungelen we onderaan in Europa, dus 15% in 2030 lijkt voor Nederland het hoogst haalbare, maar we gaan ook dat ook niet halen op grond van goede bedoelingen. Het plan is typisch Hollands, de overheid ziet zichzelf als partij die de markt moet stimuleren uitdagen, bij elkaar brengen kortom een soort procesbegeleider voor de partijen die het werk moeten doen. Tafels, overleg en commissies zijn mooie zaken, maar de wereld verandert er niet door. Zie het stikstofprobleem. De uitspraak van de Raad van State is ondertussen drie jaar geleden en er is nog niets anders gebeurt dan het probleem te schuiven van tafel naar tafel. Elke vorm van daadkracht lijkt bij de overheid te ontbreken. Om het maar eens simpel te zeggen: harde maatregelen om het gebruik van pesticiden aan banden te leggen en het gebruik van stikstof uit te faseren zorgen ervoor dat de landbouw meer en meer biologisch wordt. Daar kun je lang over praten maar uiteindelijk zal het de overheid moeten zijn die deze richtlijnen oplegt. Achterliggend staat het gegeven van de neoliberale aanbidding van de economie. Voor groei daarvan moet alles wijken en biologische landbouw is natuurlijk een uiting van een omslag waarin we meer in verhouding gaan leven met de ons omringende natuur en roei ten koste van niet meer

heilig is. Omdat we meer en meer gaan beseffen dat die natuur met ons is verbonden en dat bijvoorbeeld slecht water ook invloed heeft op onze gezondheid. Daarom is het van belang de verbinding tussen boeren en bodem, klimaat en biodiversiteit en gezondheid meer te benadrukken. De Nederlander is in tegenstelling tot de omliggende landen opgevoed in een systeem van spaarzaamheid. Biologisch wordt een succes als we het goedkoper of financieel gelijkwaardig in de markt kunnen zetten als gangbaar. In verschillende plannen van uit de Transitiecoalitie en ook het Groen Boeren plan werd daarop gewezen. Dat moeten we dus gewoon doen. Boeren en tuinders zijn veel meer dan alleen voedselproducenten. Beseffen we dat dan volgt ook de maatschappelijk en financiële waardering. We moeten weg van het goedkope voedsel en consumenten laten zien dat ze bij hun aankopen ook een keuze maken voor de toekomst van onze planeet en voor de boeren die daaraan al daadwerkelijk elke dag een steentje bijdragen. (NGO)

VRAAG 3: Op welke manier wil je bijdragen aan deze actielijn?

- Meedenken over de organisatie hiervan. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Meer innovatieve machines inzetten op de boerderij i.p.v. alleen op proefbedrijven. Subsidies op dure innovatieve machines (Boer (biologisch))
- Andere landen binnen de EU om bio-hulp vragen. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- In het logistieke proces het afval/reststromen verwerken tot grondstoffen en energie voor de boeren. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Meedenken over hoe nieuwe techniek effectief ingezet kan worden bij telers. En hoe die kennis verspreid kan worden. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Voor een succesvol transitieproces ontbreken in het actieplan een aantal aspecten zoals ondernemerschap, ruimte voor experimenten en een stappenplan die bij het omschakelen naar bio moet worden doorlopen. De ondersteuning is te veel one issue gedreven terwijl een transitieproces gaat over het overzicht, zoals kansen risico's, drempels en planning, van het geheel waar ondernemers/ ketenpartijen mee te maken hebben. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))

5. Uitvoering actieplan

5.1 Over de uitvoering

Uitvoering actieplan (H5)

Uitvoering actieplan (5)

Toelichting

LNV wil met dit actieplan biologische landbouw een flinke impuls geven. Op de eerste plaats door zelf verantwoordelijkheid te nemen voor acties. Ook van andere partijen wordt een substantiële bijdrage gevraagd.

1. Deze actie bevat drie vragen.
2. Klik rechts op een vraag, typ jouw antwoord in het invoerwindow en verstuur het met POST.
Wil je reageren op anderen? Selecteer een antwoord en klik op RESPOND. Geef jouw reactie en klik op vervolgens POST.
3. Klik op de volgende vraag (scroll naar beneden) om verder te gaan.
4. Klik links op de slides of gebruik de navigatiepijlen om naar de andere acties te gaan.

VRAAG 1: Wat vind je goed aan deze actielijn?

- Dat wordt hard tijd (Boer (biologisch))
- Zorg dat het voor private investeerders interessant wordt, dan hoef je ook niet altijd onder de GLB-maat te blijven (Financier)
 - Tijd is kostbaar, hoe ga je een impuls geven. Nu al roepen van 4 naar 15% biologisch. Wat heb je daarvoor niet allemaal nodig. Meer dan een impuls. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Overheden zeggen momenteel veel dat ze de regierol nemen, maar wat is de invulling/betekenis van regie? In welke verhouding staat dat tot opzoeken van gezamenlijkheid? Hoeveel ruimte is er voor co-creëren/samen zoeken? Dat LNV gaat staan voor landelijk bio-beleid, heel goed! Zorg intern ook voor afstemming met de rest van LNV. (Overheid)
- Goed plan en zet de 25 miljard in om de landbouwtransitie mogelijk te maken i.p.v. heel veel ervan te besteden aan uitkopen. (Onderzoek, kennis en advies)

VRAAG 2: Welke tips heb je om de uitvoering van deze actielijn te verbeteren?

- Pas op voor RVO-oplossingen bij financiering van onderzoek en innovatie. Kom met een eigenstandig meerjarenfonds en vul dit met bijv. 5-10 miljoen per jaar tot aan 2030 voor onderzoek en innovatie. Kijk naar de organisatie van het onderzoek/innovatie rondom de klimaatopgave veenweiden; dat verloopt efficiënt en effectief. (Onderzoek, kennis en advies)
- Erkende brancheorganisaties (en daar zijn er 6 van in Nederland, zie <https://www.rvo.nl/onderwerpen/marktordening/samenwerken-landbouwsector>) hebben een taak, volgens de erkenning van LNV, om biologische productie te ondersteunen. Het is belangrijk om deze partijen te betrekken bij de uitvoering. (Brancheorganisatie)
 - Goed gebruik maken van bestaande structuren; Voorkom dan wel dat belangen afgewogen gaan worden tussen Gangbaar en Bio. Wellicht dat per branchevereniging een

- Jong Management aantreedt, die 'n eigen Bio agenda gaat uitvoeren. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Goed idee om bio steun expliciet te maken binnen deze organisaties (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Samenwerking met en ondersteunen van bedrijven en boeren die voorlopers zijn, die de daad bij het woord voegen. (Consument)
- Duurzame groei van biologische landbouw kan alleen maar als de marktvraag hierin leiden is. (Brancheorganisatie)
- Goede (betere) samenwerking in de keten is essentieel. Opzetten van erkende brancheorganisaties die een leidende rol hebben is daarbij belangrijk (Brancheorganisatie)

VRAAG 3: Op welke manier wil je bijdragen aan deze actielijn?

- Meedenken over de praktische invulling. (Onderzoek, kennis en advies)
- Meedenken aan de praktische invulling gedacht vanuit de hightech partijen die innovaties maken voor biologische telers (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Als er ruimte komt voor 'n of wellicht 2 ketenaanpakken in de biologische graansektor van tarwe ==> brood, wil ik daar graag een uitdagende rol van betekenis oppakken. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Iedere burger zou zijn/haar eigen verantwoordelijkheid moeten nemen, voor zichzelf en de toekomstige generatie, door het kopen van biologische producten (tenzij dat echt niet kan vanwege financiële beperkingen). Mijn inschatting is dat minstens 30% van de Nederlanders voldoende verdient om al zijn/haar voedsel biologisch te kopen. (Consument)
- Meedenken, omschakelen, promoten (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Als schelpdiersector ambiëren we een rol bij deelname aan de - in te richten - uitvoeringsorganisatie van het actieplan alsook het marktontwikkelteam. (Brancheorganisatie)
- Actie moet van alle partijen komen, maar als niet-bioboer vind ik dat de overheid met de mestnormering op gebied van Stikstof en fosfaat eerst aanpassingen dient te doen in wetgeving omdat nu het intensieve bedrijf (bijv. melkvee met 18.000 liter/ha) nu het best scoort op economische productie, dit zou omlaag moeten om het voor bio aantrekkelijk te maken om te boeren, dan is komen boeren ook vanzelf (Boer (niet biologisch of in omschakeling))

5.2 Over het actieplan

Over het actieplan

Toelichting

Het actieplan 'Groeï van biologische productie en consumptie' is mede tot stand gekomen door de inbreng van ruim 400 belanghebbenden, variërend van boer tot consument, waardoor een scala aan onderwerpen op tafel is gekomen.

Misschien zijn er onderwerpen die niet in het actieplan staan, waarvan je vindt dat ze waardevol zijn voor de groei van biologische productie en consumptie.

Klik rechts op de vraag om een idee, opmerking of een vraag toe te voegen.

VRAAG: Wat wil je nog toevoegen aan het actieplan 'Groeï van biologische productie en consumptie' wat niet in de actielijnen of de uitvoering aan bod is gekomen?

- Groei vanuit de markt en ondersteun de productie met kennis (Boer (biologisch))
 - Vraag en aanbod afstemmen en delen met de consument. Aardbeien groeien niet jaarrond. Op het moment van oogst ook denken over bereiden, inmaken, invriezen, drogen van producten om er langer van te kunnen eten. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Compliment voor het helder opschrijven en vormgeven. (Onderzoek, kennis en advies)
- Veel goede voornemens verdampen, vertragen of verzanden in vermeende belemmeringen rondom staatssteun en of aanbestedingsverplichtingen. Juist daar echter heeft de EU veel vrijheid geformuleerd in het geval van onderzoek en ontwikkeling. Benut dat c.q. leg niet allerlei bureaucratische veiligheidschillen om de verdere ontwikkeling van 'biologisch'. Laat de juridische capaciteit bij RVO nu eens de denkkraft zetten op het benutten van de EU-mogelijkheden in plaats van het indekken tegen vermeende risico's. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Sluit me hierbij aan (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Circulariteit van meststoffen, nu wordt er uit de gangbare sector getapt (indirect wordt er dus kunstmest gebruikt) om geen rooibouw te plegen. Hoe wordt de kringloop echt gesloten en komen nutriënten terug na humane consumptie? (Certificering en toezicht)
 - Precies dit is ook een onbelicht aspect, en wat te denken van uitgangsmateriaal. Zaaï en pootgoed. Zonder (goede) gangbaar geen bio (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Technische/milieu-eisen m.b.t. emissies van nutriënten e.d. per oppervlakte en eenheid product. Ruimtebenutting, productie, financiële prestaties, risico's (ziektes, plagen, misoogsten, etc. En in het verlengde hiervan, waarom alleen Biologisch en duurzaam gangbaar die de eisen evenaart niet? (Certificering en toezicht)
- Meer kennis "inkopen" / vragen in EU, daar zijn gemeenschappelijke belangen. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Stap af van '-er' zoals in gezonder, duurzamer, beter. Het is geen wedstrijd. Er hoeven geen tegenstellingen te worden gepresenteerd. Het gaat gewoon om gezonde landbouw (Financier)

- Ook dit plan zal een bijdrage leveren aan de verdere ontwikkeling van biologisch voedsel, maar in het kader van de huidige Stikstof en Klimaatproblematiek had ik iets meer verwacht. Nu zie ik de Teler achter het stuur van de grote biologische omwenteling (middels Push-Strategie van 4 naar 15% in amper 8 jaar tijd?!) Terwijl de vraag van de consument zich laat leiden door Prijs. Ook de verkoop van Vegan burgers is afgelopen jaar afgenomen wegens de Prijs. In Duitsland is Bio ook gekrompen, zelfde oorzaak: Prijs en koopkracht. Ook blijft onderbelicht hoe het toch kan dat in bijv. Oostenrijk men al op 25% Bio zit: subsidies. En daar willen we toch niet naar toe lijkt me. Veel succes en ik blijf het met aandacht volgen. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Precies! Tijd dus voor een oplossing in het midden, en niet bio doorduwen waar het niet kan. Bio zal en moet niet verdwijnen. Maar het is niet de (enige) oplossing (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Laat het biologische keurmerk leidend zijn en voorkom dat er ruimte is voor eigen keurmerken, zoals grote winkelketens graag in het leven roepen (Consument)
 - Nu hebben we een actieplan en zijn veel initiatieven die we in gang kunnen zetten. We zijn alleen bang dat er zoveel overlegstructuur aan te pas komt dat we verzanden in overleggen en vergaderingen. Is dit nog te voorkomen los van alle andere punten die hierboven staan. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
 - Consument bewust maken van ons consumptiegedrag en de gevolgen daarvan voor de aarde en ons nageslacht. (Boer (biologisch))
- In het algemeen wordt vooral geredeneerd vanuit het idee om biologisch te promoten, hetgeen heel legitiem is en ik van harte ondersteun. Echter, evengoed is noodzakelijk om niet-biologisch / gangbaar te ontmoedigen, en zo de gang van de consument naar biologisch te stimuleren. De prijs van gangbaar moet omhoog, de subsidies op gangbaar moeten omlaag, de PR kosten voor gangbaar moeten minder, etc. Het zijn twee invalshoeken die beiden noodzakelijk zijn. Nu ligt de nadruk bijna geheel op de eerste. (Consument)
 - Als schelpdiersector denken we graag mee over de invulling van de EU-schoolregeling waarbij naast groente, fruit en zuivel ook schelpdieren goed zouden passen. (Brancheorganisatie)
 - U denk in zwart/wit, goed en slecht. Ga eens kijken op een gangbaar duurzaam bedrijf. Laten we dit in Nederland aub niet meer doen, polariseren ten gunste van 1 kant (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Stop met het stimuleren van bio op een kunstmatige manier, de wereld heeft honger, en wil voedsel zekerheid. Dat bied je niet met bio. Nederland heeft de hoogste opbrengst per m², de markt bepaald. Stop er geen geld in, en stop met luchtfietsen (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - Er kunnen wel 80 miljard dieren gevoerd worden, maar niet 8 miljard mensen? Er is genoeg voedsel, alleen op de verkeerde plek en voor slachtdieren i.p.v. mensen. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Ik zie de agrarische sector in zijn geheel en daar hoort de sierteelt bij. Deze moet om te beginnen verplicht 100% biologisch worden. Hier hangt geen probleem over voedseltekort omheen, maar zal wel een groot verschil maken met milieuproblematiek in bepaalde gebieden. Sierteelt maak op sommige plekken biologisch voedsel telen bijna onmogelijk. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Zet oogkleppen en roze bril af. Kijk ook kritisch naar bio en kijk hoe de nadelen opgelost kunnen worden. Kippen buiten beter voor welzijn? Op sommige punten wel maar vossen en roofvogels eten of doden er elke dag een paar. Niet alles aan bio is alleen maar goed. Arbeidsmigranten is een bekend maar onbelicht probleem. Er is ook een midden weg. Jammer dat dit actieplan weer op 1 kant inzet, terwijl er oplossingen zijn in het midden of iets rechts of links daarvan. Daarmee doe je veel meer goed aan het milieu en andere zaken

dan die paar procent meer bio. Dat kan gaan om percentage verbetering van 50 tot 60!
(Boer (niet biologisch of in omschakeling))

- Een groot deel van de Nederlandse akkerbouw produceert suikerbieten, granen, (zetmeel)aardappelen. Ik heb niet de indruk dat het rapport aansluit bij deze teelten. Ik zie daar nog geen mogelijkheden om biologisch rendabel te gaan telen (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - Zoals eerder aangegeven dient de overheid niet alleen te stimuleren, maar door normen en wetten aan te passen zodat minder intensieve landbouw financieel aantrekkelijker wordt, krijg je vanzelf een beweging in de goede richting (denk aan stikstof/fosfaat wetgeving, gewas rotatie en bemestingsnormen en dergelijke) (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Ik zou helemaal niet specifiek willen inzetten op groei van biologische productie en consumptie. Kern van het hele verhaal is dat je naar een duurzame landbouw wilt. Dat kan wel deels zijn door een deel biologisch, volgend op de markt, maar juist stimuleren van duurzame gangbare landbouw is belangrijk. Daar kunnen technieken of teeltwijzen gebruikt worden die ook in de biologische sector gebruikt worden. Het strikte onderscheid met de jarenlange overschakelingsperiodes zijn juist belemmerend om als gangbare boer een stap te zetten. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Pas op het puur focussen op biologische landbouw. Er is ook regeneratieve landbouw, biologisch dynamische landbouw, agro-ecologie. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Onderscheid hoofd- van bijzaken. Er is eerst een voedseltransitie nodig, kennis en innovatie moet paraat zijn en productie volgt. (Boer (biologisch))
- Voor het bedrijfsleven en dus ook de handel is het van belang dat er een gelijk (EU-)speelveld is voor eenieder die actief is op de biologische (grondstoffen)markt en dat de lidstaten de wetgeving op dezelfde wijze implementeren en handhaven. (Brancheorganisatie)
- Handelsbedrijven hebben er belang bij, en behoefte aan een efficiënt en daadkrachtig opererende controle autoriteit. (Brancheorganisatie)
- Compliment voor de uitwerking van alle input. IK heb steeds geprobeerd mee te lezen maar blijkt moeilijker dan gedacht. Ik vind dat het rapport wel verrijkt mag worden met praktische verhalen of praktijkervaring om het wat meer tot de verbeelding te laten spreken. Maar ik ga ervan uit dat jullie weten welke doelgroepen het gaan lezen dat het daarop afgestemd is. Ik vind het voor consumenten nog niet zo aansprekend. Ook ben ik benieuwd naar jullie plan om de voortgang te meten en bij te sturen als de voorgang onvoldoende is, bijv. door onvoldoende begroting (ik vind het bedrag niet zo heel hoog) maar mogelijk zijn er meer fondsen. Daar zou je nu al iets meer over kunnen vertellen, misschien dat het daardoor ook iets meer tot de verbeelding gaat spreken. (Consument)
- Voedsel is erg duur en voedselbanken voeden de armere medemens. Houdt ook oog voor alle gangbare boeren die ook duurzaam werken en voorlopig het grootste deel van onze bevolking voeden. Wanneer we dat vergeten te benoemen houden we onszelf voor de gek en wordt honger en armoede onze toekomst. (Consument)

6. Reacties uit de sociale media

6.1 Via LinkedIn

- Bespaar het geld voor de vele onderzoeken, adviesbureaus en het stimuleren van de biologische productie. Maar investeer in afzet.
Als er te weinig biologische consumptie is en dus een te kleine afzetmarkt is kan de productie helaas niet groeien. Een biologische agrariër heeft ook rendement nodig op zijn productie om alles te kunnen betalen en van te kunnen leven. En dit staat nu al onderdruk.
Wel een mooi plaatje waarin staat "Betere prijs voor boer en consument". Gaat de consument of de boer nu de prijs betalen? (Onderzoek, kennis en advies)
 - Wat denk jij? Momenteel worden bepaalde bio producten afgezet voor gangbare prijzen....(Onderzoek, kennis en advies)
 - Dit jaar zijn inderdaad veel biologische producten met een te lage winstmarge als gangbaar verkocht. (Onderzoek, kennis en advies)
- Waarom moeilijk doen als het ook samen kan. Moet zelfs. Het is juist de combinatie tussen biologisch, gangbaar, biologisch dynamisch, intensief, regeneratief, extensief en vooral ook innovatief die alle Nederlandse monden moet voeden. Het een kan niet zonder het ander, het móet samen. Enkel alles inzetten op slechts één variant -biologisch in dit geval- is niet verstandig, niet wenselijk en ook niet werkbaar. De marktvraag bepaalt de samenstelling van de combinatie. (Onderzoek, kennis en advies)
 - De Nederlandse glastuinbouw ligt dichterbij tegen het biologische aan dan dat we denken. Hoe kun je nu perceeltjes bio naast niet bio hebben, als we weten dat er zand uit de Sahara hier terecht kan komen. Dan zou je de Noordoostpolder bio moeten maken bijv. om iets meer geloofwaardig te maken.
De typische top down gedachte heeft nooit gewerkt en zal nooit werken, dat soort denken past meer in denkwijzen van bepaalde landen waar bepaald kan worden wat je kan kiezen om te eten.
De samenwerking met reguliere landbouw biedt meer kansen dan deze eenzijdige gedachte. Vergeet hierbij ook niet dat bepaalde typetjes op de loer liggen om hier weer een slaatje uit te slaan en de zakken te vullen voordat de overheid überhaupt in de gaten heeft dat de mogelijke subsidiepot, want die hoort hierbij, weer leeggeroofd wordt en dan achteraf weer verwonderd zijn hoe dat heeft kunnen gebeuren. Stond erbij en keek ernaar. (Certificering en toezicht/Overheid)
 - De marktvraag? De typen landbouw die je benoemd zijn allemaal prijstechnisch duurder. De marktvraag wordt bepaald door de supermarkt en verder nergens door. We zijn in Nederland al jaren druk met innovatieve en duurzame landbouw. Echter wil de consument zich vol vreten met goedkope zoi door supermarkten geïmporteerd uit het buitenland. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Biologisch moet voor Nederlanders een aantrekkelijkere keuze worden, met een betere prijs voor zowel consument als boer.
Daarom moet de markt zich ontwikkelen. Een team van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, de sector en andere geïnteresseerden gaat aan de slag om versneld de

- afzet van biologische producten te vergroten. Ook ondersteunen we de sector bij een campagne voor consumenten over biologische producten. (Overheid)
- Ben benieuwd hoe als er dan tegen de import uit 3e landen aangekeken wordt, die niets met bio vandoen hebben. (Certificering en toezicht/Overheid)
 - Dit bewijst maar weer eens hoe weinig kennis van zaken er is. (Ketenpartij)
 - “Biologisch moet voor Nederlanders een aantrekkelijkere keuze worden, met een betere prijs voor zowel consument als boer.”
Die drie open deuren had ik zo bij elkaar nog niet gehoord. Wel allemaal afzonderlijk. Al 25 jaar.
En laat het de regeneratieven, de lokalen, de natuurinclusieven, de kringlopers, de extensieven, de voedselbossers en de no shitters maar niet horen. Waarom biologisch wel en zij niet? Wordt prijsvechten op de krappe markt. (Brancheorganisatie)
 - Waarom maar 15%, uiteindelijk moet 100% regeneratief zijn om onze leefomgeving weer gezond te krijgen. De tijd dringt, GEEN zachte heelmeesters. Neem grote stappen naar die 100% regeneratief. Het moet en kan. (Onderzoek, kennis en advies)
 - De Europese ambitie is dat in 2030 25% van het Europese biologisch beheerd is. Dat was in 2020 9.1%. In 2021 zaten we in Nederland nog op 4.1%. We hebben dus een inhaalslag te maken. De stap naar 15% in 2030 is daarbij al een forse ambitie die veel van ons land vraagt. (Overheid)
 - Geef de boeren de ruimte (zorg voor een goed verdienmodel voor de boeren, bijvoorbeeld duurzame producten naar het laagste btw-tarief en niet duurzame naar het hoogste btw-tarief) om naar biologische - regeneratieve landbouw om te schakelen; financiële ondersteuning, regelgeving aanpassen, denken in kansen, ... HET KAN EN MOET. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Mooi dat er nu een Nederlandse ambitie ligt voor de biologische landbouw! Gefeliciteerd. Op het Louis Bolk Instituut kwamen vorige week relevante kennispartijen en LNV bijeen om te werken aan het kennisdeel van het Actieplan. Nu op naar de versnelling in de praktijk! (Onderzoek, kennis en advies)
 - We kijken uit naar samenwerking zodat veredeling naast de juiste resistenties ook tijdig de juiste hoeveelheid gewenste zaden beschikbaar heeft voor dit groeiende marktsegment. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Biologisch blijkt gemaal niet beter voor het milieu als de gangbare landbouw waarom dit gedram (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - Helemaal mee eens, biologisch is helemaal niet zo logisch. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - Biologische landbouw is niet waar de markt om vraagt. Per kilogram product is het niet duurzamer. Ook wordt de ziekte druk voor sommige planten te veel en is niet de vraag of er een misoogst komt, maar wanneer. Waar komen straks alle mensen vandaan die de akkers onkruidvrij gaan houden. Misschien een idee dat alle mensen die dit nu bedenken, vanachter een bureau, dit maar moeten gaan doen. Hoe gaat de politiek dan ook nog eens uitleggen dat ze nog

meer voor hun dagelijkse boodschappen moeten gaan betalen. Wat staat de politiek in Den Haag toch ver van de burgers. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))

- Kringloopmaatschappij, daar moeten we naar toe, en daar past de gangbare landbouw perfect in. Biologische en biologisch-dynamische landbouw blijft een nichemarkt en er is in Nederland geen verdienmodel mogelijk voor meer van dit type landbouw.
Er is grond nodig voor woningbouw, industrie, infrastructuur en natuur.
Grond wordt nog schaarser en duurder en er zal meer voedsel geproduceerd moeten worden bij een groeiende bevolking.
Of moet de gewone burger maar aan het van verre ingevlogen voedsel waarvan de kwaliteit- en welzijnseisen nogal wat lager liggen en de kleine groep met een bovengemiddeld besteedbaar inkomen aan het biologisch geproduceerd voedsel. Ik zie het duurzaamheidsvoordeel niet, en de natuur is er al helemaal niet bij gebaat.
Elke ha. landbouwgrond hier minder kost ergens anders 2-3 ha. natuur.
We zijn op ons gangbaar melkvee bedrijf al jaren bezig met duurzaamheid en een natuurinclusieve bedrijfsvoering .
Ook al vaak gekeken om een omschakeling naar biologisch te maken, maar is gewoon niet haalbaar en ook niet nodig om duurzaam te kunnen produceren.
Ik ben héél trots op de duurzame, natuurinclusieve gangbare melkveehouderij en daar moet ruimte voor blijven binnen Nederland
Daar is nog wel markt voor!!! (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Is daarbij ook realistisch nagedacht of 15% marktaandeel biologisch wel haalbaar is? Daarnaast voegt biologisch weinig toe aan biodiversiteit. Het gaat juist om herstel van verbindingen in het landschap. Zonder dat, wordt het met biologisch ook niet veel beter. (Onderzoek, kennis en advies)
- Graag kom ik met u in contact i.v.m. omvormen melkveebedrijf 46ha naar een regeneratieve natuur inclusieve onderneming. #biologisch #herenboeren #walhallab #zorg. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))

6.2 Via Twitter

- Waarom maar 15%? (Onderzoek, kennis en advies)
 - De Europese ambitie is dat in 2030 25% van het Europese landbouwareaal biologisch beheerd is. In 2020 was dit in Europa voor 9,1% het geval, terwijl dit in Nederland in 2021 slechts voor 4,1% het geval was. Nederland heeft daarom een behoorlijke inhaalslag te maken. Om die reden is de stap naar 15% in 2030 een ambitieuze stap die veel van ons land vraagt. (Overheid)
- Wie is Nederland? Die ambitie vind je niet onder de boeren terug, dus wie mag dat straks gaan doen? (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - De Europese Commissie wil dat in 2030 25% van het landbouwareaal in Europa biologisch is. Dat staat in de Green Deal (2019) en de Boer-tot-Bord strategie (2020). Europees Parlement en lidstaten stemden in met de hoofdlijnen van deze strategieën. De Commissie heeft in 2021 een EU Organic Action Plan gepubliceerd. Dit bevat acties die de Commissie zal ondernemen om de vraag in de markt toe te laten nemen, de omschakeling naar biologisch te stimuleren en bijdrage aan de milieudoelen te stimuleren. (Overheid)
- Ik hoop dat @ministerInv het echt meent en bioboeren serieus gaat ondersteunen, en ook twijfelboeren over de streep gaat trekken. Het is treurig dat we in NI nog steeds achterop hinken qua duurzame landbouw. Vergeet niet de sierteelt mee te nemen in het plan; omwonenden (en telers, maar goed die kiezen er voor) staan aan gevaarlijke gifcocktail bloot en kunnen meestal niet eens de tuin in. (Consument)
 - Gaan wij met meer bio de klimaatopgaven uit Parijs bewerkstelligen. Of spannen wij weer het paard achter de wagen?? (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - Waarom niet? Een bioboer houdt sowieso minder dieren (want u heeft het over veeteelt neem ik aan). Geen boer heeft ruimte om 1.000 varkens in de modder te laten rollebollen. Kwaliteit gaat bij biolandbouw voor kwantiteit. (Consument)
 - Dus rammen we iedereen bio landbouw door de strot met nog meer steun en subsidie? Net als in Oostenrijk? Bioboeren klagen nu al volop dat ze geen afzet hebben voor bio producten. Overheid moet zich bemoeien met de afzetkant niet de productie kant. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - Dat landbouwgif ons al decennialang met steun en subsidie door de strot wordt geramd vindt u verder wel prima? Dat we daar met z'n allen een hoge prijs voor betalen ook? 'Om dat te bereiken gaan wij samen met de sector en ketenpartijen aan de slag om biologische productie EN CONSUMPTIE te laten toenemen.' Wat begrijpt u niet van dat laatste? (Consument)
 - Zolang de afzet van biologische producten niet stijgt heeft geld pompen in de productiekant totaal geen nut. Zijn al genoeg biotelers die weer teruggaan naar gangbaar. Daarmee houdt je juist in stand dat landbouw afhankelijk blijft van subsidie. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Uit onderzoek van Meino Smit blijkt dat dit te weinig zal zijn en dat het anders kan. Kunnen het @minInv en boeren samen buiten gebaande paden denken? (Consument)

- In Frankrijk blijkt nu dat dat voor geen meter lukt. (Consument)
- Right! En dan voor je biologische product een gangbare prijs betaald krijgen? Kom op zeg, het biologische marktaandeel is max 4%. Daar is 40 jaar over gedaan om dit te bereiken. En in deze dure tijden is dit aandeel zelfs aan het zakken. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Laat de markt dat nou gewoon zelf doen. Stimuleren van biologische landbouw voor prijzen waarvan de biologische boeren niet kunnen bestaan is helemaal fout. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Als je nu “gewoon” ff regelt dat de consumptie toeneemt, PLUS STABIEL BLIJFT, komt de rest vanzelf. Heel veel succes! (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Biologisch blijkt helemaal niet beter als intensieve gangbare landbouw. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Wie moet straks dat voedsel dan betalen goedkoper zal niet worden zoals er gedacht wordt. (Consument)
- Mooie gedachten maar de consumenten blijken vanwege hogere prijzen weg te vluchten van biologisch. Verder blijkt dat biologische voor het milieu niet echt beter is. 30 %minder opbrengst en 1 op de 5 jaar een misoogst. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - Hoofdrede is dat voedsel- en natuur'productie' zonlicht-gelimiteerd zijn. Besteed je meer assimilaten aan bodemleven, (on)kruiden, etc. Dan gaat dat ten koste van de voedselproductie en eindig je met een lagere harvest index (hoewel je van je potentiële productie daadwerkelijk oogst). Biologisch kiest bewust voor extra verliezen en emissies, maar zal dat dus wel moeten compenseren met meer oppervlakte om hetzelfde te kunnen produceren en daarop groeit dan geen wilde natuur meer waar de biodiversiteit vele malen groter zou zijn dat dat plusje van 30% wat Bio zou halen t.o.v. gangbaar. (Onderzoek, kennis en advies)
- Welk deel van de consumenten is bereid een meerprijs te betalen voor dit product? Ik neem aan dat jullie dit onderzocht hebben?
Biologische productie van groenten en fruit vraagt meer handenarbeid: waar gaat dit vandaan komen? (Onderzoek, kennis en advies)
- Met deze ontwikkelingen is samenwerking met de juiste logistieke keten gericht op lokale consolidatie, distributie en reverse distributie van de verschillende leveranciers. (Ketenpartij)
- De markt is als water en zoekt zijn eigen weg. Denkt het Ministerie van Landbouw nu echt dat ze de markt kunnen dwingen. Wat een zwevers. Blijf maar met de beide beentjes op de grond staan. Dat is beter voor iedereen. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Geen btw vanaf 1 jan 2023 op biologische producten lijkt mij gegeven de marktomstandigheden het meest effectief. (Ketenpartij)

6.3 Via de chat op de Biokennisweek

- Waarom moeten wij voor de buitenlandse markt gaan (leveren) telen? (Boer (biologisch))
 - Kunt u deze vraag meer concreet maken? (Overheid)
- Hoe ondersteunt LNV de groei m.b.t. consumptie (Verkoper)
- Is vooroplopen van markt/afzet als leidend vol te houden als (hopelijk) het verschil bio - gangbaar minder wordt door voortgaande verduurzaming van de hele landbouw? (Brancheorganisatie)
 - Biologisch is meer dan de teelttechniek (Onderzoek, kennis en advies)
- Hoe gaat de consumptie gestimuleerd worden? Juist nu iedereen moeite heeft met eindjes aan elkaar knopen, valt biologisch makkelijker af omdat het iets prijziger is. Dan wint "goedkoop" van "moraal". (Boer (biologisch))
 - U bent bekend met de huidige slechte afzet van Bio producten? (Onderzoek, kennis en advies)
 - De doelstelling van 15% is ambitieus maar hoe bereik je een verandering in consumentengedrag waarin de daadwerkelijke keuze worden gemaakt. Het gaat om een gehele cultuurverandering dus veder dan de ambitie van 15% (Boer (biologisch))
- 15% is ambitieus? Wat zijn de ambitie van de buurlanden? (Verkoper)
 - De overheid kan toch zelf biologisch gaan afnemen? Dat is een goede stap en een goed voorbeeld. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Om de productie te stimuleren is er extra grond nodig. Heeft LNV ook financieringsinstrumenten hiervoor? (Onderzoek, kennis en advies)
- Hoe borgen we de prijs voor de boeren? (Verkoper)
 - De keten korter is een goede stap. (Onderzoek, kennis en advies)

Wie zitten er in dat marktontwikkelteam? Zijn dat beslissers en uitvoerders. (Verkoper)

- Er is een relatie tussen vraag (consument) en aanbod (productie) deze is in NL dus anders dan EU zou willen. Hoe gaat u die vraag stimuleren? We zien dat de voedselbanken meer en meer "klanten" krijgen en de retail bevestigt dat biologisch nu niet loopt! (Brancheorganisatie)
- Komt er ook onderzoek naar consumenten pilots? (Verkoper)
- Hoe verhoudt de kennisagenda van het actieplan zich tot de nieuwe kennisagenda Landbouw, Water, Voedsel (ook in ontwikkeling)? (Brancheorganisatie)
 - De kennisagenda benoemt en structureert de kennisvragen. Het adresseren van de vragen gaat via de instrumenten (Overheid)

- En vanuit belasting? Andere btw-tarieven bijvoorbeeld op biologisch? (NGO)
- Ik mis stimulatie kennis over biologisch bij inkopers retail. Dit mag zeker een impuls krijgen. Zij zien het vaak als puur een 'product', 'merk' en niet vanuit een verantwoordelijkheid die zij kunnen nemen in duurzame landbouw. De urgentie is er niet omdat zij onvoldoende kennis hebben. (Verkoper)
 - Zo waar, biologisch is veel meer dan de teelttechniek en een verdienmodel. (Onderzoek, kennis en advies)
- U wilt toe naar langer pachtduur. De Federatie Particulier Grondbezit heeft hierover al meerdere keren bij de politiek aan de bel getrokken dat ze dit niet willen i.v.m. te lage rendementen voor de eigenaren van de gronden. Hoe gaat u dit stroomlijnen? (Brancheorganisatie)
- Kunnen individuele burgers en organisaties nog bijdragen aan de kennisagenda? Waar kan je dan contact opnemen? (Verkoper)
- De gangbare landbouw gaat steeds meer richting biologisch waarom niet heel de sector meebewegen, dan is er veel meer te halen. (Boer (biologisch))
 - Biologisch is veel meer dan de teelttechniek. Verduurzamen is een must. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Goed dat bio nu ook bij LNV serieus wordt opgepakt. Natuurlijk zit de devil in the details... (Onderzoek, kennis en advies)
- Mij spreekt het vooral aan dat de overheid de vraag wil verbeteren. Want de biomarkt is vraag gestuurd en dat maakt haar ook zo sterk. Dus als de vraag stijgt, kan het aanbod vanzelf volgen. (Boer (biologisch))
- Blij dat er na zoveel jaren weer echt actief beleid op komt! Bewustwording van consumenten dat wat je koopt wel degelijk impact heeft is van groot belang. (NGO)
- Vorig jaar heeft WUR in rapport geconcludeerd dat bio gezonder voedsel is voor consument, wanneer gaat LNV dat uitdragen? (Onderwijs)
 - Welke is dit? (Overheid)
 - Het was een literatuurstudie van meerdere rapporten die te beperkt waren, waaruit bleek dat als je alle rapporten naast elkaar legde, je mocht concluderen dat bio gezonder is. Heb de rapportnaam niet direct voorhanden. (Onderwijs)
 - Even googelen en je hebt het rapport te pakken. Daarin wordt uw stelling helaas niet gedeeld. Hoofdstuk 8. (Brancheorganisatie)
 - Dat nu de eerste stap gezet wordt om een biologische voedselvoorziening weer terug te krijgen. Health, care, ecologic and fair. Ook in Nederland, juist in Nederland! (Onderzoek, kennis en advies)
- Top dat de Rijksoverheid een duidelijke ambitie uitspreekt richting een groenere landbouw van de toekomst. Keuze voor meer bio is een keuze voor een landbouw gebaseerd op heldere

regelgeving en controlerende instantie. Werken aan meer consumentenvertrouwen/bekendheid van het keurmerk is een van de eerste stappen...(NGO)

- 2030 is korte termijn, Wat zijn de ambities 2040-2050? (Verkoper)
- Dat de Bio (dynamische) beweging nu een volwaardig speler aan het worden is die het verschil en de moeilijke vraagstukken mede kan ondersteunen/oplossen. Waar we als gehele samenleving voor staan. Het is in ieders belang om de schouders er onder te zetten en dat het 5 voor 12 is. De landbouw transitie is zijn geheel een kans voor iedereen. (Boer (biologisch))
- Ziet LNV een koppeling met de opgaven van het gebiedsgerichte werken? (Overheid)
- Samen komen we verder! Fijn dat er een actieplan is. Nog wel erg abstract. (Verkoper)
- Is het denkbaar om pilots te starten met bijmenging van biologische producten? Bijvoorbeeld 15 of 25% biologische melk in alle melk en kaas in alle Nederlandse supermarkten? (Verkoper)
 - Lijkt me marketingtechnisch geen slimme zet. Ondernijnt de perceptie en positie van 'zuiver' bio. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Wanneer we het voor elkaar krijgen dat zuiver bio in 2030 25% marktaandeel heeft spring ik een gat in de lucht. Ergens zullen marktpartijen dit in hun strategie moeten opnemen. (Verkoper)
- Als ik bio NL vergelijk met buitenland heb ik het gevoel dat SKAL veel en veel hogere eisen stelt dan de keuringdiensten rondom Nederland. (Brancheorganisatie)
- In hoeverre is er draagvlak in de provincies? (Onderwijs)
- Vraag blijft open naar blijvende onderscheidbaarheid als hele landbouw verduurzaamt, en vraag of winst bio niet deels ook collectief is (eco-systeemdiensten e.d.) En dus collectief moeten worden beloond, b.v. Via meer eco-regeling. (Brancheorganisatie)

7. Bijlagen

7.1 De ideeënlijst per hoofdthema

Meer biologische consumptie en een grotere afzetmarkt

- Meer educatie op alle niveaus! Begin bij het onderwijs aan onze kinderen, zij leren nu niets of veel te weinig over voeding, teeltwijzen terwijl er zo veel moois en interessante zaken te vertellen en leren zijn - hier moet de basis worden gelegd! (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Draag de positief onderscheidende punten van de biologische veehouderij goed uit, inclusief de "fair trade" verdeling van de kosten en opbrengsten in de NL keten, zoals in de bio varkenshouderij (Onderzoek, kennis en advies)
- - aandacht op TV/Netflix/You tube en via socials
- in kookprogramma's veel meer koken met biologische producten
- consumenten vooral laten ERVAREN
- in het onderwijs aan diëtisten en artsen ook veel meer aandacht voor relatie bodem, voeding en gezondheid
-Dutch Cuisine (duurzaam eten is hier pijler van) prominente plek geven in programma Dutch Food Week
-promotie duurzame producten in kantines (Onderzoek, kennis en advies)
- Daar waar mogelijk gangbaar vervangen door biologisch en niet en-en aanbieden (gaat ten koste van omloopsnelheid, versheid en dan wordt in geval van vers biologisch vaak in plastic verpakking aangeboden voor het onderscheid. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Als consument zou ik graag willen zien op welke aspecten een product beter of slechter scoort, via een grafische monitor en voor alle producten (biologisch, duurzaam of gangbaar). Uit die weergave zou ik dan als consument beter begrijpen waarom iets (veel) duurder is. Kan zo'n indicator ontwikkeld worden? Deze vraagt heeft ook te maken omdat ik nog steeds niet snap waarom het ene bio. Product veel duurder is dan gangbaar, en het andere product maar nauwelijks duurder. (Consument)
- Dit zijn 2 onderwerpen. Het Europese keurmerk is nog steeds zeer weinig bekend, en wordt ook dwars gezeten door het veel bekendere EKO-keurmerk. Confronteer Bionext met dit probleem en maak goede afspraken over terughoudendheid met het EKO-logo. (Boer (biologisch))
- Vergeet de sierteelt niet. (Boer (biologisch))
- Het verschil in prijs door efficiency nadelen van biologisch en de werkelijke geïnternaliseerde externe effecten moet helder (Onderzoek, kennis en advies)
- Groei van 4 naar 15% vraagt om een ketenbrede en gebiedsgerichte aanpak. Kijk hierbij ook naar de landen zoals Oostenrijk en Zweden die al 15% aandeel hebben in biologische afzet. Biedt marktperspectief door consumentenbehoeften goed in kaart te brengen en te communiceren. Gebruik label als "On the way to planetproof" om zichtbaarheid te vergoten en meerwaarde te creëren. (Overheid)
- In elke overheid kantine van lagere school tot ministerie van de zorg tot het leger een verplicht percentage bio aanbieden! (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))

- Operationele kosten van telers verlagen door middel van robotica. Concreet onkruid-wied-robots (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Wij kunnen een neutrale logistieke dienstverlening inzetten, waardoor er meerdere partijen dezelfde producten kunnen inbrengen. Er is geen onderscheid in de logistiek (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))

Meer biologische productie

- In groenten teelt betekent omschakelen meer arbeid. Tegelijkertijd worden robots beter, maar is het resultaat nog niet goed genoeg om de teler zekerheid te geven. Een programma om telers robots te laten gebruiken waar het financieel risico wordt afgedekt helpt robots om dichterbij de markt te komen en telers om gewend te raken aan deze nieuwe technologie (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- In het actieplan en zeker ook op dit punt wordt de marktordening vergeten als instrument. Bioboeren zouden een productenorganisatie kunnen oprichten en daarmee marktmacht organiseren. Deze optie is er maar wordt niet gebruikt. Daar liggen kansen. (Brancheorganisatie)
- Arbeid vinden wordt steeds moeilijker, kan je met de koplopers een innovatieprogramma opzetten om nieuwe techniek die afhankelijkheid van externe arbeid vermindert grootschalig in te passen in de bedrijfsvoering. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Er is in de nota geen enkele aandacht voor CSA's (Herenboeren, zelfoogsttuinen etc.). Die kunnen een belangrijke rol spelen in de vergroting van de afzet en verbeteren de band tussen producent en consument. (Consument)
- Verschillende Robotica inzetten en presenteren om de steeds moeilijker te vinden arbeid te vervangen. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Op basis van feedback uit de keten passende plantenrassen maken. Initiatief nemen om ketenpartners bij elkaar te roepen. (Ketenpartij (zoals leverancier/verwerker/handelaar))
- Innovatieruimte samen met onderzoek in veldlabs etc., specifiek gericht op biologisch (Onderzoek, kennis en advies)
- Het belonen van prestaties i.p.v. inspanning kan ook helpen. Van dat laatste profiteert vooral degene die eerder nog niks heeft gedaan, bijv. bij subsidie voor het planten van bomen. Bij het belonen van prestaties beloon je bijv. het hebben van een agroforestry systeem. Daarnaast is het van belang dat in beleid onderscheid wordt gemaakt tussen sectoren, zodat bioboeren niet door generieke maatregelen worden getroffen die worden genomen om problemen op te lossen die ze niet mede veroorzaakt hebben. (NGO)
- Misschien moet er zo langzamerhand niet gekeken worden naar totaal nieuwe ketens. Van de huidige supermarktketens moet je het niet hebben lijkt het. (Onderzoek, kennis en advies)
- Ketenarrangementen opzetten waarbij de partners met elkaar praten over hun keten eerlijk maakt (Onderzoek, kennis en advies)
- Maak onderzoeksgelden vrij om de voorlopers te faciliteren (Boer (biologisch))
- Zet boeren betaald in om hun kennis en ervaringen over te dragen aan andere agrariërs. Dat levert extra inkomsten op. (Onderzoek, kennis en advies)

Meer kennis en innovatie

- Voor invulling werkgroepen: Zeer belangrijk maar zorg voor een goede mix van deelnemers en niet weer alle oude politici uit de kast halen. Zorg voor verjonging in de werkgroep die dit gaat doen.
- Maak middelen vrij voor onderzoeken die uitgaan van vragen vanuit de agrariërs zelf zoals bijvoorbeeld het wetenschappelijk valideren van duurzame manieren van boeren die in de praktijk werken.
- Bio-onderwijs op basisschool en in curriculum meenemen (rapporten).
- Zorg dat bio een centralere plek krijgt in de agrarische MBO- en HBO-opleidingen, zodat het 'normaler' wordt gevonden door de studenten. Via een SABE-regeling voor netwerken kan de kennis ook onderling uitgewisseld worden.
- Boeren moeten vaak hun kennis delen maar krijgen er niks voor terug. Dat moet anders! Er moet in calls ook geld kunnen worden gegeven aan boeren om hun kennis te delen en mee te werken aan onderzoeken.
- Geef praktijkonderzoek bij boeren de status van " onderzoek".
- In kader circulair ook afvalstromen van biologisch meenemen.
- Goed idee, zorg voor een Associate degree in de regio (max 30 minuten reistijd, studie in deeltijd / winterschool).
- De MMIP's met dito PPS'en zijn (i) niet altijd praktisch toegankelijk (ii) veronderstellen mede-investering vanuit bedrijfsleven (meestal 50%), wat voor veel benodigd onderzoek voor biologisch lang niet altijd haalbaar is en (iii) kennen voorwaarden die voor kennisinstellingen vaak ongunstig zijn (tarieven). Kijk voor oplossingen naar bijv. de organisatie van het onderzoek in de veenweidegebieden voor de klimaatagenda (VIPNL); daar is te zien hoe het efficiënt en effectief wel goed en gericht kan.
- Voor een succesvol transitieproces ontbreken in het actieplan een aantal aspecten zoals ondernemerschap, ruimte voor experimenten en een stappenplan die bij het omschakelen naar bio moet worden doorlopen. De ondersteuning is te veel one issue gedreven terwijl een transitieproces gaat over het overzicht, zoals kansen risico's, drempels en planning, van het geheel waar ondernemers/ ketenpartijen mee te maken hebben.
- Het zou slim zijn om aan te haken bij bestaande innovatieve clusters, zoals SIGN (glastuinbouw), BO Akkerbouw, Crkls (www.crkls.nl) en CIV Groen.
- Hierop zijn al goede voorbeelden, zoals de inzet van Glastuinbouw NL, KAVB en BO Akkerbouw om namens hun achterban. Door geld te bundelen kunnen zij onderzoek mogelijk maken voor telers. Het is verstandig om daarvan te leren en waar mogelijk bij aan te haken.
- Als het om wetenschappelijke onderzoeken gaat: Voor veel onderzoek is co-financiering nodig. Zorg voor wetenschappelijke onderzoeken waar geen co-financiering voor nodig is!! Dat is voor boeren niet op te brengen.
- Sluit ook goed aan bij Europa. Vanuit Horizon Europe zijn er veel onderzoekscalls die zijn toegesneden op de biologische sector, en zorg vervolgens dat de Nederlandse kennisinstellingen financieel in staat zijn zich Europese deelname aan consortia te kunnen veroorloven. Door de lage tarieven onder HE is nu deelname voor NL-kennisinstellingen zwaar verliesgevend, wordt er zeer terughoudend meegedaan, en blijft er innovatiecapaciteit en dus ook EU-budget onbenut voor NL. Geldt niet allen voor biologisch, maar in een kleine sector is halve kracht wel héél weinig energie.

Uitvoering actieplan

- In het algemeen wordt vooral geredeneerd vanuit het idee om biologisch te promoten, hetgeen heel legitiem is en ik van harte ondersteun. Echter, evengoed is noodzakelijk om niet-biologisch / gangbaar te ontmoedigen, en zo de gang van de consument naar biologisch te stimuleren. De prijs van gangbaar moet omhoog, de subsidies op gangbaar moeten omlaag, de PR kosten voor gangbaar moeten minder, etc. Het zijn twee invalshoeken die beiden noodzakelijk zijn. Nu ligt de nadruk bijna geheel op de eerste.
- Zorg dat het voor private investeerders interessant wordt, dan hoef je ook niet altijd onder de GLB-maat te blijven.
- Veel goede voornemens verdampen, vertragen of verzanden in vermeende belemmeringen rondom staatssteun en of aanbestedingsverplichtingen. Juist daar echter heeft de EU veel vrijheid geformuleerd in het geval van onderzoek en ontwikkeling. Benut dat cq leg niet allerlei bureaucratische veiligheidschillen om de verdere ontwikkeling van 'biologisch'. Laat de juridische capaciteit bij RVO nu eens de denkkraft zetten op het benutten van de EU-mogelijkheden in plaats van het indekken tegen vermeende risico's.
- Maak een versie van het actieplan voor consumenten. Benieuwd hoe dat eruitziet?
- Meedenken aan de praktische invulling gedacht vanuit de hightech partijen die innovaties maken voor biologische telers.

7.2 Clustering van reacties per hoofdthema

Hoofdstuk 2 Meer biologische consumptie en een grotere afzetmarkt	# reacties
Bekendheid en herkenbaarheid door keurmerk	33
Focus op prijs vs. duurzaamheid	31
Onderzoek gedrag consument en leverancier	28
Bewustzijn: bio positief, gangbaar negatief	25
Samenwerking in de keten bevorderen	25
Regie op de keten	11
Eerlijke prijs, dwang of verleiden	7
Lokaal aanbod	6
Rol van LNV	6
Verduurzamen van gangbare landbouw	4
Duurzame verdienmodellen	3
Betaalbare pacht	3
Bureaucratisch t.a.v. veiligheid, financiering, onderzoek en innovatie	2
Koplopers inzetten en belonen	2
Subsidies	1

Hoofdstuk 3	
Meer biologische productie	# reacties
Samenwerking in de keten bevorderen	33
Koplopers inzetten en belonen	20
Duurzame verdienmodellen	20
Betaalbare pacht	14
Bewustzijn: bio positief, gangbaar negatief	11
Inkomensgarantie bij omschakelen	10
Verduurzamen van gangbare landbouw	8
Bureaucratisch t.a.v. veiligheid, financiering, onderzoek en innovatie	6
Rol van LNV	5
Onderzoek gedrag consument en leverancier	5
Regie op de keten	4
Europese samenwerking	2
Bekendheid en herkenbaarheid door keurmerk	2
Subsidies	1
Drempels verlagen voor bio-boeren	1

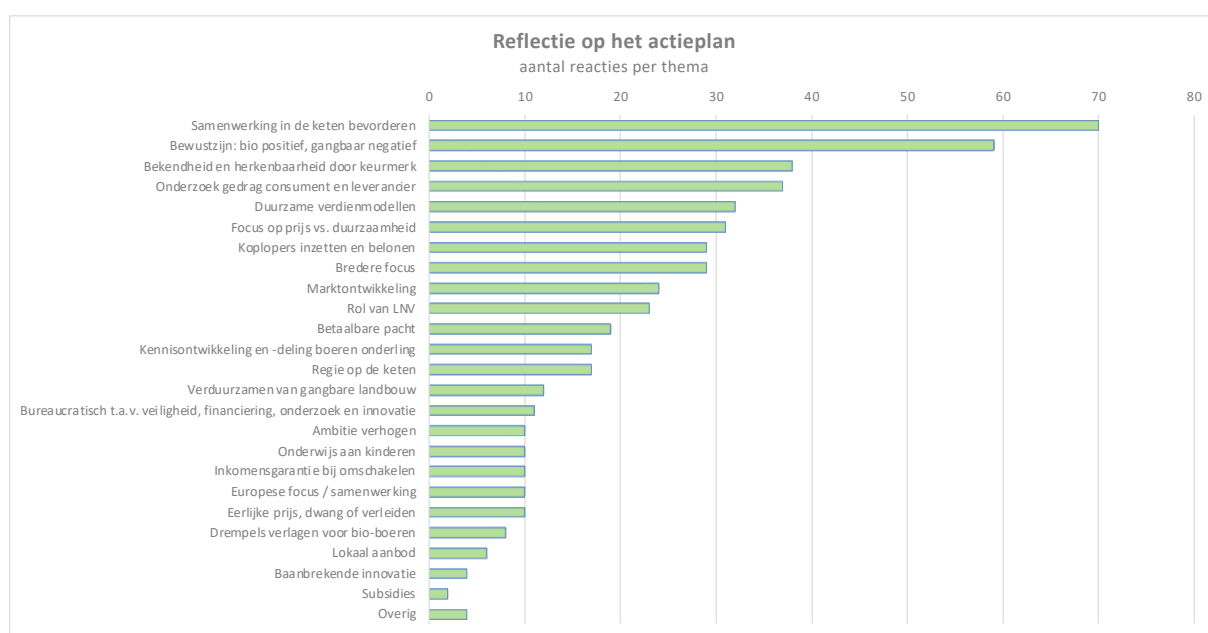
Hoofdstuk 4	
Meer kennis en innovatie	# reacties
Kennisontwikkeling en -deling boeren onderling	17
Onderwijs kinderen	10
Bredere focus	7
Duurzame verdienmodellen	6
Drempels verlagen voor bio-boeren	6
Koplopers inzetten en belonen	5
Baanbrekende innovatie	4
Marktontwikkeling	4
Europese samenwerking	3
Regie op de keten	2
Bureaucratisch t.a.v. veiligheid, financiering, onderzoek en innovatie	2
Overig	2
Rol van LNV	2
Samenwerking in de keten bevorderen	1
Europese focus	1
Onderzoek gedrag consument en leverancier	1

Hoofdstuk 5 Uitvoering actieplan	# reacties
Bredere focus	11
Bewustzijn: bio positief, gangbaar negatief	9
Samenwerking in de keten bevorderen	7
Rol van LNV	5
Marktontwikkeling	5
Bekendheid en herkenbaarheid door keurmerk	3
Europese samenwerking	2
Overig	2
Bureaucratisch t.a.v. veiligheid, financiering, onderzoek en innovatie	1
Europese focus	1
Koplopers inzetten en belonen	1
Drempels verlagen voor bio-boeren	1

Reacties via LinkedIn en twitter	# reacties
Marktontwikkeling	5
Ambitie	5
Bredere focus	5
Bewustzijn: bio positief, gangbaar negatief	4
Rol van LNV	3
Duurzame verdienmodellen	1
Eerlijke prijs, dwang of verleiden	1
Samenwerking in de keten bevorderen	1
Koplopers inzetten en belonen	1
Europese samenwerking	1
Onderzoek gedrag consument en leverancier	1

Reacties uit de Biokennisweek	# reacties
Marktontwikkeling	10
Bewustzijn: bio positief, gangbaar negatief	10
Bredere focus	6
Ambitie	5
Samenwerking in de keten bevorderen	3
Rol van LNV	2
Eerlijke prijs, dwang of verleiden	2
Onderzoek gedrag consument en leverancier	2
Betaalbare pacht	2
Duurzame verdienmodellen	2

Onderwerpenlijst aflopend gesorteerd	Aantal reacties	%	Cumulatief
Samenwerking in de keten bevorderen	70	13%	13%
Bewustzijn: bio positief, gangbaar negatief	59	11%	25%
Bekendheid en herkenbaarheid door keurmerk	38	7%	32%
Onderzoek gedrag consument en leverancier	37	7%	39%
Duurzame verdienmodellen	32	6%	45%
Focus op prijs vs. duurzaamheid	31	6%	51%
Koplopers inzetten en belonen	29	6%	57%
Bredere focus	29	6%	62%
Marktontwikkeling	24	5%	67%
Rol van LNV	23	4%	71%
Betaalbare pacht	19	4%	75%
Kennisontwikkeling en -deling boeren onderling	17	3%	78%
Regie op de keten	17	3%	81%
Verduurzamen van gangbare landbouw	12	2%	84%
Bureaucratisch t.a.v. veiligheid, financiering, onderzoek en innovatie	11	2%	86%
Ambitie verhogen	10	2%	88%
Onderwijs aan kinderen	10	2%	90%
Inkomensgarantie bij omschakelen	10	2%	92%
Europese focus / samenwerking	10	2%	93%
Eerlijke prijs, dwang of verleiden	10	2%	95%
Drempels verlagen voor bio-boeren	8	2%	97%
Lokaal aanbod	6	1%	98%
Baanbrekende innovatie	4	1%	99%
Subsidies	2	0%	100%
Overig	4	1%	100%
Totaal	522		

7.3 Deelname per stakeholdergroep

Stakeholders	# Reacties	Percentage
Boer (biologisch)	103	20%
Boer (niet biologisch of in omschakeling)	26	5%
Brancheorganisatie	38	7%
Certificering en toezicht	2	0%
Consument	69	13%
Financier	17	3%
Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar)	131	25%
NGO	14	3%
Onderwijs	9	2%
Onderzoek, kennis en advies	93	18%
Overheid	18	3%
Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij)	2	0%
Totaal	522	100%

